

**T.C.
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI
Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği
Koordinasyon Dairesi Başkanlığı**

AB Uzmanlık Tezi

**AVRUPA BİRLİĞİ BİTKİ PASAPORT SİSTEMİ
VE
TÜRKİYE'DEKİ UYGULAMALAR**

**Atike ALTEKİN
AB Uzman Yardımcısı**

**ANKARA
2008**

Her Hakkı Saklıdır

ÖZET

AB Uzmanlık Tezi

AVRUPA BİRLİĞİ BİTKİ PASAPORT SİSTEMİ

VE

TÜRKİYE'DEKİ UYGULAMALAR

Atike ALTEKİN

TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI

Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı

1992'lerin sonlarında Avrupa Birliği tek pazarının kurulması ile birlikte, Avrupa Birliği bitkilere ve bitkisel ürünlere zararlı organizmaların yayılımını kontrol eden ve koruyan bir sistem oluşturmuştur. Bu sistemde ürünler Avrupa Birliği'ne giriş yaptıktan veya pazarlandıktan sonra, Üye Devletler arasında sınır kontrolü olmaksızın serbestçe dolaşabilmeye başlamıştır. Bitki pasaportu, gerekli bilginin yer aldığı resmi bir etiket ve/veya etikete eşlik eden bir belgeden ibarettir. Bitki pasaportunun amacı bitki sağlık durumunu optimum düzeyde tutmaktır. Bitki Pasaportları karantina zararlıları ve hastalıklarından arı bitkilerin ticaretinin yapılmasını amaçlamaktadır.

Avrupa Birliği içerisinde bitki sağlığı açısından ticaret akışı bitki pasaportu düzenlenmesi yoluyla sağlanmaktadır. Bitki sağlık sertifikasının tersine bitki pasaportu üreticiler veya tüccarlar tarafından düzenlenir. Ancak söz konusu üreticilerin veya tüccarların öncelikle ilgili Bitki Sağlık Dairesi'ne kayıt olmaları ve daha sonra da bitki pasaportu düzenlemeleri için yetkilendirilmeleri gerekmektedir. Bu kişiler zirai karantina inspektörleri tarafından düzenli olarak izlenmektedirler.

Ülkemizde bitkisel çoğaltım materyalleri için ülke içerisindeki dolaşımında Zirai Karantina Taşıma ve Satış Sertifikası kullanılırken; ithalat ve ihracatta bitki sağlık sertifikası kullanılmaktadır. Çoğaltım materyalleri dışında kalan bitkiler ve bitkisel ürünler için etkili bir izlenebilirlik sağlanamamaktadır. Bunun nedeni kayıt sisteminin bulunmayışıdır.

Avrupa Birliği'ne uyum çerçevesinde, bitki pasaport sisteminin ülkemizde kurulabilmesi için bitki sağlığı Kanun Taslağının yasalaşmasını takiben bitki pasaportları hakkında ikincil mevzuat çıkarılarak uygulanmaya başlayacaktır. Böyle bir sistem Bakanlık personeli tarafından çoğaltım materyallerinin kontrolünün yapılmasını ve izlemenin sağlanmasını kolaylaştıracaktır.

2008, 83 sayfa

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği bitki pasaport sistemi, bitki sağlığı, bitki ticareti, karantina önlemleri

ABSTRACT

EU Expertise Thesis

EUROPEAN UNION PLANT PASSPORT SYSTEM AND IMPLEMENTATIONS IN TURKEY

Atike ALTEKİN

TR

MINISTRY OF AGRICULTURE AND RURAL AFFAIRS
Department of External Affairs and EU Coordination

With the establishment of European Union Single Market at the end of 1992's, European Union established a system which controls and protects the spread of organisms which are harmful for plants and plant products. In this system, products started moving freely within European Union Member States after entering or marketing into the European Union. Plant passport is an official label and/or an accompanying document containing necessary information.. The purpose of plant passport is to keep plant health in optimum condition. Plant passport aims at trading plants which are free from quarantine pests and diseases.

The movement of trade within the Community is regulated from a Plant Health point of view by means of the issuing of a plant passport. Contrary to the Phytosanitary Certificate the plant passport is issued by producers or traders. But these producers or traders must first be registered with the Plant Health Department and then must be authorised to issue plant passports. They are monitored regularly by quarantine inspectors.

Although the Plant Protection Transportation and Sales Certificate is used during domestic movement; plant health certificate is used for import and export. As there is no traceability system, no effective traceability for plant and plant products other than propagating materials is provided.

In the framework of the compliance with European Union, secondary legislation shall come into force and began to be implemented following enacting of Draft Plant Health Law for the establishment of plant passport system. Such a system shall facilitate the control of propagating material and provision of traceability by the Ministry staff.

2008, 83 pages

Key Words: European plant passport system, plant health, plant trade, quarantine measures

TEŞEKKÜR

Öncelikle tez çalışmamda bilgi desteğini esirgemeyen ve çalışmamı yönlendiren Bakanlığımız Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü Bitki Koruma Hizmetleri Dairesi Başkanlığı Şube Müdürü Sayın Nuriye DURSUN'a teknik yardımları için teşekkür ederim.

Ayrıca, halen görev yaptığım Dış İlişkiler ve AB Koordinasyon Dairesi Başkanlığına, burada görevli arkadaşım AB Uzman Yrd. Aşiyen MERİÇ'e ve AB Uzman Yardımcısı mesai arkadaşlarıma manevi desteklerinden dolayı şükranlarımı sunarım.

Tez çalışmam boyunca hiçbir zaman beni desteklemekten vazgeçmeyen başta annem ve babam olmak üzere, ablam, eşim ve biricik kızıma en derin duygularıyla teşekkürü bir borç bilirim.

Atike ALTEKİN
Ankara, Eylül 2008

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR DİZİNİ	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	vii
ÇİZELGELER DİZİNİ	viii
1. GİRİŞ.....	1
2. BİTKİ PASAPORTU	4
2.1 Tanım	4
2.2 Yasal zemin	4
2.3 İlgili Diğer Direktifler	4
2.4 Bitki Pasaportu Düzenleme Koşulları	5
2.5 Korunmuş Bölge Bitki Pasaportu	6
2.6 Değişirme Bitki Pasaportu	6
2.7 İlgili Komisyon Direktifi	7
2.8 Bitki Pasaportunun Özellikleri ve Gerekli Koşullar	7
2.9 Tohumluk Patatesler İçin Bitki Pasaportu	10
2.10 Yağlı ve Lifli Bitkiler İçin Bitki Pasaportu	14
2.11 Sebze Tohumları İçin Bitki Pasaportu	19
2.12 Yem Bitkileri Tohumları İçin Bitki Pasaportu	27
2.13 Kayıt	30
2.14 Korunmuş Bölgelerden Geçiş	33
3. AB ÜYE ÜLKELERİNDEKİ BİTKİ PASAPORT SİSTEMLERİ	35
3.1 Almanya Bitki Pasaport Sistemi	35
3.2 İngiltere Bitki Pasaport Sistemi	38
3.2.1 Bitki Pasaportu Kullanımı	39
3.2.2 Bitki Pasaportları ve Korunmuş Bölgeler	41
3.2.3 Tohumluk Patatesler İçin Bitki Pasaportu	42
3.2.4 Depo Patateslerinin Geriye Dönük İzlenmesi	43
3.2.5 Değişirme Bitki Pasaportu	43
3.2.6 Bitki Pasaportu Alındıktan Sonra Yapılacaklar	44
3.2.7 Özel Durumlar.....	45
3.2.8 Sistemden Muafiyet.....	45
3.2.9 Uygulama	46
3.3 Hollanda Bitki Pasaport Sistemi.....	46
3.4 Malta Bitki Pasaport Sistemi	50
3.4.1 Bitki Pasaport Tipleri	52
3.4.1.1 Normal Bitki Pasaportu.....	52
3.4.1.2 Değişirme Bitki Pasaportu	53
3.4.1.3 Korunmuş Bölge Pasaportu	54
3.4.2 Bitki Pasaport Kontrolü	55
3.5 Yunanistan Bitki Pasaport Sistemi.....	58
3.6 Çek Cumhuriyeti Bitki Pasaport Sistemi.....	59
3.6.1 Bitki Pasaportu Örnekleri.....	60
3.7 Hırvatistan Bitki Pasaport Sistemi	63
4. AB'YE UYUM ÇERÇEVESİNDE ÜLKEMİZDEKİ UYGULAMALAR	66

5. SONUÇ	73
KAYNAKLAR	75
EK 1 AB Bitki Sağlığı Direktifleri	78
ÖZGEÇMİŞ	82

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AT	Avrupa Topluluğu
FVO	Gıda ve Veterinerlik Ofisi
ZP	Korunmuş Bölge
RP	Değiştirme Pasaportu
BMVL	Tüketicinin Korunması, Gıda ve Tarım Federal Bakanlığı
BBA	Tarım ve Ormancılık Federal Biyolojik Araştırma Merkezi
PHSI	Bitki Sağlığı Tohum Kontrol Servisi
DEFRA	Çevre, gıda ve kırsal işler dairesi
P,PP	Bitki Pasaportu
UK	İngiltere
BPC	İngiltere Patates Konseyi
PD	Hollanda Bitki Koruma Servisi
BKD	Çiçek Soğanları Kontrol Servisi
NAK	Patates Kontrol Servisi
KKGM	Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğu
TAIEX	Teknik Yardım ve Bilgi Değişim Ofisi

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1	Kendinden Yapışkanlı Bitki Pasaportu Örneği.....	49
Şekil 5.1	Zirai Karantina Taşıma ve Satış Sertifikası	73

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2.1	Bitki Pasaportu Üzerinde Gerekli Bilgi	8
Çizelge 2.2	Tohumluk Patatesler için Bitki Pasaportu Bilgisi	13
Çizelge 3.1	Normal Bitki Pasaportu	53
Çizelge 3.2	Değişirme Pasaportu	54
Çizelge 3.3	A Tipi Bitki Pasaportu.....	60
Çizelge 3.4	B Tipi Bitki Pasaportu	61
Çizelge 3.5	C Tipi Bitki Pasaportu.....	62

1. GİRİŞ

Avrupa Birliği (AB) bitki sağlığı rejimi, bitkilere veya bitkisel ürünlere zararlı olan organizmaların Topluluğa girişlerine ve Topluluk içerisinde yayılmalarına karşı koruyucu önlemlere ilişkin 8 Mayıs 2000 tarih ve 2000/29/AT sayılı Konsey Direktifi (Anonymous 2000) ve bu Direktif altında Ek 1’de verilen uygulama Direktifleri ile yönetilmektedir. Direktif metni 140 sayfa, 29 madde ve 9 Ek’ten oluşmaktadır. Söz konusu Direktif ile AB bitki sağlığı rejimi içerisinde, Toplulukta bitki zararlısı olan organizmaların kontrol altında tutulması, bunların Topluluk içinde yayılmasının önlenmesi, Toplulukta bulunmayan zararlı organizmaların ithalat yoluyla girişinin engellenmesi amacıyla karantina tedbirleri alınması, bitkisel kaynaklı gıdaların güvenliğinin korunması, AB Üye Devletlerindeki bitkilerin sağlık ve kalite düzeyinin güvenliğinin sağlanması hedeflenmektedir. Aynı zamanda bu mevzuat, uluslararası bitki sağlığı standartları ve kuralları uyarınca dünyanın diğer bölgelerinden yapılan ithalat da dâhil olmak üzere, AB sınırları dâhilinde gerçekleştirilen bitki ve bitkisel ürün ticaretini de düzenlemektedir. Avrupa Komisyonu denetçileri, Sağlığın ve Tüketicinin Korunması Genel Müdürlüğü içindeki Gıda ve Veterinerlik Ofisi’ne (FVO) bağlıdırlar ve birimdeki “bitki sağlığı” sektörüyle birlikte çalışırlar. FVO’nun temel faaliyeti gıda güvenliği, hayvan sağlığı, bitki sağlığı ve hayvan refahı ile ilgili nokta denetimleriyle ilgilenebilir. AB içinde Üye Devletlerin bitki sağlığı kontrollerine ilişkin hizmetlerinin izlenmesi, Üye Devletlerden istenen verilerin ve raporların değerlendirilmesi şeklinde yapılmaktadır.

1992’lerin sonlarında AB Tek Pazarının oluşturulmasını takiben, malların bir kez AB’ye giriş yapması veya pazarlanması durumunda, Üye Devletler arasında sınır kontrolü olmaksızın malların serbest dolaşımı başlamıştır. AB, bitkilere ve bitkisel ürünlere zararlı organizmaların yayılımını kontrol eden ve koruyan bir sistem oluşturmuştur. AB Tek Pazarının ön koşullarından birini oluşturan Bitki Pasaport Sistemi üreticilerin (tüccarlar, ithalatçılar) kayıt altına alınması, bitki pasaportlarının hazırlanması, tutulması ve verilmesine ilişkin izinlere ve kontrol rejimine dayanmaktadır. Bitki pasaportu iç pazarda bitki sağlık sertifikasının yerini almakta fakat

üreticinin, tüccarın ve aynı zamanda bitki koruma birimlerinin zararlı organizmaların girişinin ve yayılmasının önlenmesi konusunda daha fazla sorumluluk almasını gerektirmektedir. Bitki pasaportları karantina zararlıları ve hastalıkları yönünden temiz bitkilerin ticaretinin yapılmasını amaçlamaktadır. Bitki sağlığıyla ilgili denetimler resmi kayıta listelenen üreticilerin üretim yerlerinde gerçekleştirilmektedir. AB üyesi olmayan ülkelerden yapılan ithalatlarda bitki sağlık sertifikası gerekirken; Topluluk içi ticarete bitkiler ve bitkisel ürünlerin dolaşımı çeşitli yükümlülüklerle tabidir (bitki pasaportu, üreticilerin kaydı ve kontroller). Sistem ayrıca kontrol önlemlerini ve özel korunmuş bölgelerin oluşturulmasını da kapsamaktadır. Söz konusu Direktif, belirli bitkilerin ve bitkisel ürünlerin bitki sağlık kontrollerinden geçmelerini gerektirmektedir. Bu kontrol, yılda en az bir kez yetiştirme döneminde veya hasattan hemen sonra uygun zamanlarda, üretim yerinde gerçekleştirilir. Söz konusu kontrol bitkilere, bitkisel ürünlere ve yetiştirme ortamlarına uygulanır. Bu bitkilerin veya bitkisel ürünlerin üreticileri sorumlu Ulusal Resmi Kurum tarafından tutulan resmi bir kayıta listelenirler. Kontrolün olumlu sonuçlar vermesi halinde, Sorumlu Ulusal Kurum Topluluk bitki sağlık kuralları ile uyumlu, bitkilere iliştirilmiş bitki pasaportu düzenlemektedir. Bu pasaport genel olarak ürüne, ambalaja veya bazen de nakledilen araca iliştirilmiş standart bir etiket şeklindedir. Pasaport, belirli durumlarda değiştirilebilir (bitki sağlık durumunda bir değişiklik olması, ürün partilerinde bölünme olması hallerinde). Üye Devletler, zararlı organizma bulunma durumu veya bölgelerine zararlı organizma girişi veya yayılımı riski hakkında Komisyonu ve diğer Üye Devletleri bilgilendirirler. (Anonymous 2007)

Bitki sağlık kontrolüne ilaveten, Üye Devletler bitkiler veya bitkisel ürünlerin yetiştirildiği, üretiminin yapıldığı, depolandığı, satışa sunulduğu veya dolaştırıldığı yerlerde zaman zaman kontroller gerçekleştirirler veya bitki sağlığı dışındaki nedenlerle yapılan diğer belge kontrolleri ile söz konusu kontrolü aynı zamanda yaparlar.

Bitkilere, bitkisel ürünlere ve diğer maddelere dolaşımında bitki pasaportunun eşlik etmesi gerekmektedir. Bu belge ürünün Topluluk kontrol sisteminden geçtiğini

göstermektedir. Tek Pazarın kurulmasından önce Üye Devletler arasında ticarete kullanılan bitki sağlık sertifikasının yerine geçmektedir.

Tek Pazar içerisinde bitki sağlık kontrolleri üretim yerine odaklanmıştır. Ticaret zincirinde herhangi bir noktada nokta kontrolleri gerçekleştirilebilmesine rağmen, AB Üye Devletleri arasında taşınan bitkiler ve bitkisel ürünler için sınır kontrolleri bulunmamaktadır. En ciddi karantina zararlıları ve hastalıklarına konukçuluk eden sınırlı materyal dağılımı için ilgili hastalık veya zararlının bulunma durumunun tespit edilerek, temiz olanların dolaşımlarının sağlanabilmesi için bitki pasaportuna ihtiyaç duyulmaktadır. Bitki sağlığı açısından Topluluk içerisinde ticaret bitki pasaportu düzenlenmesi ile sağlanmaktadır. Bitki sağlık sertifikasına karşılık bitki pasaportu üretici veya ticaret yapan kişiler tarafından düzenlenir. Bitki pasaportu düzenleyecek üreticinin veya ticaret yapan kişinin öncelikle Bitki Sağlık Dairesi tarafından kayıt altına alınması gerekmektedir. Kayıt sonrasında bitki pasaportları düzenleme yetkisi verilir.

Bu tez çalışmasında AB bitki pasaport sistemi ile ilgili AB mevzuatı irdelenmiş olup AB'ye üyelik yolunda uyumun sağlanması için ülkemizin bu alanda gerçekleştirmekte olduğu çalışmalar ile sistemin ülke içinde uygulanması için gerekli olan çalışmalara yer verilmiştir.

2. BİTKİ PASAPORTU

2.1 TANIM

2000/29/AT sayılı Konsey Direktifi, Madde 2 (e)'de bitki pasaportu bitki sağlığı standartları ve özel koşullar/gereklilikler ile ilgili hşkşmlerinin kanıtını veren, farklı tipteki bitkiler veya bitkisel şrşnler için Topluluk dşzeyinde standartlaştırılmış, Őye Devletteki sorumlu resmi merciler tarafından hazırlanmış ve bitki pasaportu verme prosedşrşnşn ayrıntılarını yşneten kuralların yerine getirilmesi ile verilmiş olan resmi etiketler olarak tanımlanmaktadır.

2.2 YASAL ZEMİN

Bitkilere veya bitkisel şrşnlere zararlı olan organizmaların Topluluğa girişlerine karşı ve onların Topluluk içerisinde yayılımına karşı koruyucu şnlemlere ilişkin 8 Mayıs 2000 tarih ve 2000/29/AT sayılı Konsey Direktifi, AB bitki pasaport sisteminin yasal zeminini oluşturmaktadır.

2.3 İLGİLİ DİĞER DİREKTİFLER

2000/29/AT sayılı Konsey Direktifi ile sşz konusu Direktif altında yer alan ve aşağıda verilmiş olan Komisyon Direktifleri ile bitki pasaport sistemi yşnetilmektedir.

a) Belirli bitkilerin, bitkisel şrşnlerin veya başka maddelerin Topluluk içinde hareketleri için kullanılacak bitki pasaportları için bir standardizasyon derecesi ile bu tşr bitki pasaportlarının yayımlanmasına ilişkin ayrıntılı usulleri ve bunların değiştirilmesi için koşulları ve ayrıntılı usulleri belirleyen 3 Aralık 1992 tarih ve 92/105/AET sayılı Komisyon Direktifi (Anonymous 1992a)

b) Bitki pasaportlarına ilişkin 92/105/AET sayılı Direktifin bazı hükümlerini değiştiren 2 Mart 2005 tarih ve 2005/17/AT sayılı Komisyon Direktifi (Anonymous 2005a)

c) Bitki üreticileri ve ithalatçıları ile bitkisel ürünler veya başka maddelerin tabi oldukları yükümlülükleri ve bunların kayıt altına alınmaları için ayrıntıları belirleyen 3 Kasım 1992 tarih ve 92/90/AET sayılı Komisyon Direktifi (Anonymous 1992b)

d) Üreticiler ya da bu tür bitkilerin alanlarında bulunan depolar ve sevk merkezlerinin resmi bir kayıt listesinde verileceği 77/93/AET sayılı Konsey Direktifinin Ek V A kısmında liste halinde verilmemiş bazı bitkileri belirleyen 24 Haziran 1993 tarih ve 93/50/AET sayılı Komisyon Direktifi (Anonymous 1993a)

e) Bazı bitkiler, bitkisel ürünler veya başka maddelerin koruma altındaki bir bölgeden geçişi ve böyle bir koruma altındaki bölge menşeli ve bu bölge içinde dolaşım halinde bulunan bu tür bitkilerin, bitkisel ürünlerin veya başka maddelerin hareketleri için kurallar belirleyen 24 Haziran 1993 tarih ve 93/51/AET sayılı Komisyon Direktifi (Anonymous 1993b)

2.4 BİTKİ PASAPORTU DÜZENLEME KOŞULLARI

2000/29/AT sayılı Konsey Direktifi Madde 10'da bitki pasaportu ile ilgili yer alan hükümler aşağıdaki gibidir:

Direktifte belirtilen şartlara uygun olarak yapılan muayeneler sonucunda, Direktifte verilen koşulların karşılandığı düşünüldüğünde, söz edilen bitki sağlık sertifikası yerine bitki pasaportu verilmelidir. Muayeneler, korunmuş kuşaklara ilişkin olan koşullarla ilgili değilse veya böyle koşulların karşılanmadığı düşünülürse verilen bitki pasaportu bu kuşaklar için geçerli olmamalıdır. Ek V, Kısım A, Bölüm I'de listelenen bitkiler, bitkisel ürünler ve diğer maddeler ile Ek IV, Kısım A'da listelenen tohumlar ilgili toprakta geçerli olan ve düzenlenmiş olan bitki pasaportu ürünlere, ambalajlarına veya

onları nakleden araçlara iliştirilmedikçe, lokal hareketin dışında, Topluluğun içinde hareket etmemelidir.

2.5 KORUNMUŞ BÖLGE BİTKİ PASAPORTU

2000/29/AT sayılı Konsey Direktifi Ek V, Kısım A, Bölüm I'de listelenen bitkiler, bitkisel ürünler ve diğer maddeler, belirtilmiş korunmuş kuşakta geçerli olan ve düzenlenmiş bitki pasaportu ürünlere, ambalajlara veya nakil araçlarına iliştirilmedikçe, bu kuşağa girmemelidir ve orada hareket etmemelidir. Eğer korunmuş kuşak içerisinde nakliye hakkında ifade edilen koşullar tam olarak karşılanmış ise aynı şartlar uygulanmalıdır.

2.6 DEĞİŞTİRME BİTKİ PASAPORTU

Bir bitki pasaportu daha sonraki bir tarihte ve Topluluğun herhangi bir yerinde aşağıdaki hükümlere uygun olarak diğer bir bitki pasaportu ile değiştirilebilir:

Gönderilen malların bölünmesi, bir kaçının veya parçalarının birleştirilmesi, bitki sağlık durumunun değişmesi hallerinde bitki pasaportu değiştirilir. Değişirme, üretici olsun veya olmasın, bir resmi kayıta listelenen gerçek ve tüzel kişilerin talebi üzerine Direktife uygun olarak yapılabilir. Değişirme pasaportu, sadece talep eden işletmenin bulunduğu alandaki sorumlu resmi merci tarafından ve sadece ilgili ürünün zararlı organizma bulaşma riski olmadığı konusunda garanti verilmesi halinde hazırlanır. Değişirme prosedürü kabul edilebilen hükümlere uymalıdır. Değişirme pasaportu, orijinal üreticinin ve eğer bitki sağlığı durumunda değişiklik varsa bu değişiklikten sorumlu olan operatörün numarasını da içeren belirlenmiş özel bir işaret taşınmalıdır.

2000/29/AT sayılı Konsey Direktifi Madde 11'de bitki sağlık kontrolleri temelinde ilgili koşulların karşılanmadığı düşünüldüğünde, bitki pasaportu düzenlenmemekle birlikte ilgili muayenenin bulguları dikkate alınarak, üretici tarafından yetiştirilen, üretilen veya

kullanılan ya da onun işletmesinde bulunan bitkiler, bitkisel ürünler veya diğer maddelerin parçasının veya bunların yetiştirildiği ortamın parçasının zararlı organizmaların yayılmasına ilişkin herhangi bir risk teşkil etmediğinin tespit edilmesi halinde bitki pasaportu kullanılabilir(Anonymous 2007).

2.7 İLGİLİ KOMİSYON DİREKTİFİ

Bitki pasaport sistemi 2000/29/AT Konsey Direktifi temelinde, belirli bitki, bitkisel ürün ve diğer maddelerin Topluluk içinde hareketlerinde kullanılacak olan bitki pasaportları için bir standardizasyon derecesi oluşturan ve bu gibi pasaportların verilmesi ile ilgili ayrıntılı prosedürleri ve değiştirme için koşulları ve ayrıntılı prosedürleri oluşturan 92/105/AET sayılı Komisyon Direktifi ile yürütülmektedir.

2.8. BİTKİ PASAPORTUNUN ÖZELLİKLERİ VE GEREKLİ KOŞULLAR

Bitki pasaportunun taşınması gereken koşulları ve özellikleri 92/105/AET sayılı Komisyon Direktifi Madde 1 ile düzenlenmektedir:

Madde 1.2 Hükümleri

a) Bitki pasaportu bir etiket ve etikete eşlik eden ve Çizelge 2.1.'de yer alan gerekli bilgileri içeren dokümandan ibarettir. Etiket daha önce kullanılmış olmamalı ve uygun bir materyalden yapılmalıdır. Resmi yapışkan etiketlerin kullanımına izin verilmelidir. "Eşlik eden doküman" normalde ticari amaçlarla kullanılan herhangi bir doküman anlamına gelmelidir. Eğer Çizelge 2.1.'de ifade edildiği gibi talep edilen bilgi belirtilen etiket üzerinde bulunuyorsa bu doküman gerekli olmamaktadır,

b) Talep edilen bilgi tercihen basılmış olmalı ve Topluluk resmi dillerinden en azından biri ile yazılmış olmalıdır,

c) Bir bitki pasaportu etiketten ve eşlik eden dokümandan teşekkül ettiğinde, Üye Devlet :

- i) Bitki pasaportunu teşkil eden etiketin bir bölümünün en azından Ekte 1’den 5’ e kadar olan maddelerde istenen ayrıntıları içermesini ve
- ii) Bitki pasaportunu teşkil eden eşlik eden dokümanın bir bölümünün en azından ekte bulunan 1’den 10’ a kadar olan maddelerde istenen ayrıntıları içermesini talep etmelidir.

Çizelge 2.1 Bitki Pasaportu Üzerinde Gerekli Olan Bilgi

GEREKLİ BİLGİ
‘EEC- bitki pasaportu’ ifadesi
EC Üye Devlet kodu
Sorumlu resmi kurumun adı veya onu ayırt edici kodu
Kayıt numarası
Bireysel seri veya hafta veya parti numarası
Botanik ismi
Miktar
Bitki pasaportunun karasal geçerliliği için ayırt edici işaret ‘ZP’ (korunmuş bölge), uygun olduğunda ürünün nitelendirildiği koruma altındaki bölgenin/ bölgelerin adı
Bitki pasaportunun bir diğer bitki pasaportu ile değiştirildiğini belirten ayırt edici işaret ‘RP’ (değiştirme pasaportu) ve uygun olduğunda orijinal olarak kaydedilmiş üretici veya ithalatçının kodu
Uygun olduğunda üçüncü ülke ürünleri için orijin ülkenin veya malı gönderen ülkenin adı

Kaynak: Anonymous 1992a

Madde 2 Hükümleri: Bitki Pasaportu düzenlemekle sorumlu kuruluşlar belirtilmektedir. Bitki pasaportu doğrudan sorumlu resmi kurumlar tarafından veya onların kontrolündeki üretici, kişiler veya ithalatçılar tarafından düzenlenir.

Madde 3 Hükümleri: Bitki Pasaportunun kullanım koşulları belirtilmektedir.

1. Bir bitki pasaportu bitkilere, bitkisel ürünlere ve diğer maddelere, onların ambalajlarına ve nakliye araçlarına verildiğinde ve eklendiğinde pasaport verme işlemi pasaportun hazırlanmasını özellikle bilginin doldurulmasını ve bitki pasaportunun başvuru sahibi tarafından kullanıma hazır hale getirilmesine yönelik gerekli faaliyetleri içerir.

2.

a) Madde 2’de belirtilen üretici, kişi veya ithalatçı bitki pasaportu verilmesi veya değiştirilmesi için sorumlu resmi kurumlara başvuruda bulunmalıdırlar.

b) Bitki pasaportunun bölgesel geçerliliğine göre bitkiler, bitkisel ürünler ve diğer maddelere uygulanabilir kısıtlamalar saptanmalı veya doldurulan bilginin yanı sıra söz konusu bitki pasaportunun değiştirilmesi saptanmalıdır. Eğer söz edilen üretici, kişi veya ithalatçı bir bitkiyi, bitkisel ürünü veya diğer maddeyi orası için geçerli olan bitki pasaportuna sahip olmadığı aynı koruma altındaki kuşakta dağıtma niyetinde ise, sorumlu resmi kurumlar gereken tüm adımları atmalı ve ürünün ilgili koruma altındaki kuşak için nitelikli olup olmadığına karar vermelidir. Söz konusu sorumlu resmi kurumlar üreticinin, kişinin veya ithalatçının yukarıda söz edilen niyetlerini dağıtım öncesi mantıklı bir süre içinde kendilerine bildirmesini ve uygun bitki pasaportu için hemen başvurmasını güvence altına almalıdır.

c) Gerekli bilgi, bitki pasaportu daha önce basılmış ise tamamen büyük harflerle veya diğer durumlarda büyük harflerle veya tamamen daktilo yazısıyla doldurulmasını sağlamalıdır. Bitkilerin ve bitkisel ürünlerin botanik isimleri Latin harfleriyle gösterilmelidir; onaylı olmayan değişiklikler veya silinmeler söz konusu pasaportu geçersiz kılmalıdır.

d) Eğer bir bitki, bitkisel ürün veya diğer madde koruma altındaki belirli bir kuşak için olduğuna dair bir nitelendirme ile kabul edilmiş ise, söz konusu bitki pasaportunun

koruma altındaki bölge/bölgeler için olan bitkiyi, bitkisel ürünü veya diğer maddeyi kapsadığını belirten ayırt edici işaret 'ZP' karşısına, koruma altındaki bölgenin/bölgelerin kodunun bitki pasaportunda gösterilmesini güvence altına alınmalıdır.

e) Eğer bir bitki pasaportu Topluluk dışından gelen bir bitki, bitkisel ürün veya diğer maddeler için verilecek ise, bitki pasaportunun üzerinde orijin ülkenin işaretinin gösterilerek kullanılmasını veya uygun olduğunda malı gönderen ülkenin işaretinin söz konusu pasaport üzerinde gösterilmesini güvence altına almalıdır.

f) Eğer bir bitki pasaportu diğer bir bitki pasaportu ile değiştirilecekse resmi kurumlar tarafından düzenlenen bitki pasaportu kullanılacaktır; onun bir diğer bitki pasaportu ile değiştirildiğini belirten ayırt edici işaret 'RP' (değiştirme pasaportu) karşısında orijinal olarak kayıtlı üreticinin veya ithalatçının kodu söz konusu bitki pasaportunun üzerinde gösterilmelidir.

g) Söz konusu pasaportun fiziksel olarak saklandığı yere bağlı olarak söz konusu pasaport verilir ya da ilgili üretici, kişi veya ithalatçı pasaportun kullanımı için yetkilendirilir

h) Bitki pasaportunun bir parçası olarak üretici, kişi veya ithalatçı sorumluluğunda, bitkilere, bitkisel ürünlere veya diğer ürünlere, onların ambalajlarına veya nakliye araçlarına eklenecek olan etiketlerin yeniden kullanılmayacak şekilde olmaları güvence altına alınmalıdır.

2.9 Tohumluk Patatesler için Bitki Pasaport Sistemi

Tohumluk patatesler için tohumluk patateslerin piyasaya arzı hakkında 14 Haziran 1966 tarih ve 66/403/AET sayılı Konsey Direktifini iptal eden 13 Haziran 2002 tarih ve 2002/56/AT sayılı Konsey Direktifinde yer alan hükümler esas alınmaktadır

(Anonymous 2002a). 2 Mart 2005 tarih ve 2005/17/AT sayılı Komisyon Direktifi madde 1(a) hükmü uyarınca, “2000/29/AT sayılı Konsey Direktifi Ek IV Kısım A Bölüm II madde 18.1’de listelendiği gibi 2002/56/AT sayılı Konsey Direktifi Ek III’te belirtilen resmi etiket, dikim amaçlı *Solanum tuberosum L*¹. için, 2000/29/AT Direktifi madde 6(4)’te belirtilen “Üye Devletler Ek IV, Kısım A’ da listelenen ve diğer Üye Devlete girecek olan tohumların Ek’in bu bölümünde listelenen ilgili özel koşullara uygunluğundan emin olmak için bunların resmi olarak muayene edilmesini ifade eder” şartları ile uyumlu olması (31 Aralık 2005 tarihinden sonra etikette “AT bitki pasaportu” ibaresi yer almalıdır), dikim amaçlı *Solanum tuberosum L*. yumrularının söz konusu yumrulara ilişkin zararlı organizmalar için tanınmış korunmuş bölge içerisine girişi, bu bölge içerisinde dolaşımını yöneten hükümlerle uyumlu olması koşullarıyla bitki pasaportu yerine kullanılabilir. Söz konusu hükümlerle uyum etiket üzerinde veya başka bir ticari belge üzerinde gösterilmelidir.

Tohumluk patatesler için bitki pasaportu yerine kullanılabilen etiketleme ile ilgili hükümler söz konusu Konsey Direktifi 13, 14, 15, 16 ve 17. maddeleri ile düzenlenmekte olup etiket için gerekli bilgiler aynı Direktifin Ek III kısmında yer almaktadır.

Madde 13 hükümleri:

1. Üye Devletler, temel tohumluk patates² ve sertifikalı tohumluk patates³ ambalaj ve konteynerleri için aşağıdaki koşulları sağlamalıdır:

¹ *Solanum tuberosum L*: Patates

² Çeşidin sağlığı ve bakımı için kabul edilen uygulamalara göre üretilmiş, esasen sertifikalı tohumluk patates üretimi için amaçlanmış, temel tohumluk patatesler için gerekli asgari koşulları karşılayan ve bu koşulları karşıladığı resmi muayene ile kanıtlanan patates yumruları

³ Doğrudan temel tohumdan, sertifikalı tohumdan veya temel tohumdan önceki nesilin tohumundan üretilmiş ve temel tohum için gerekli asgari koşulları karşıladığı resmi muayene ile kanıtlanan, esasen tohumluk patates dışında patates üretimi için amaçlanmış, sertifikalı tohumluk patatesler için gerekli asgari koşulları karşılayan ve bu asgari koşulları karşıladığı resmi muayene ile kanıtlanan patates yumruları

a) Topluluk resmi dillerinden birisi ile ifade edilen ayrıntıları ve Direktif Ek III kısmında belirtilen koşulları karşılayan, daha önceden kullanılmamış olan bir resmi etiket ile dışarıdan etiketlenmelidir. Etiket rengi, temel tohumluk patatesler için beyaz ve sertifikalı tohumluk patatesler için ise mavi olmalıdır. Resmi yapışkan etiketlerin kullanımına izin verilir. Etiket modeline uygun olarak ambalaj üzerinde öngörülen özelliklerin silinmez olarak yazılmasına resmi gözetim altında izin verilebilir. Söz konusu etiket üzerinde resmi mühür bulunmalıdır. Etiket rengi temel tohumluk patatesler için beyaz, sertifikalı tohumluk patatesler için ise mavi olmalıdır. Diğer Üye Devletlerde piyasaya arz edilmesi için etiket üzerinde resmi mührün atıldığı tarih bulunmalıdır.

b) Etiketle aynı renkte olan, Direktifin Ek III(A)(3) ve (6) maddeleri kapsamında en azından gerekli etiket ayrıntılarını sağlayan resmi bir belge taşınmalıdır. Bu belge, (a) kapsamında belirtilen resmi etiket ile karışmayacak şekilde hazırlanmalıdır. Bu belge, özelliklerin silinmeyecek biçimde yazılması veya (a) kapsamındaki hükümlere uygun olarak yapışkan bir etiketin veya yırtılmaya dayanıklı materyalin kullanılması durumlarında gerekli olmayacaktır.

Madde 14 Hükümleri: Bu Direktifte hüküm altına alınan durumların dışında kalan durumlarda, temel tohumluk patatesler veya sertifikalı tohumluk patatesler tedarikçinin etiketini taşınmalıdır(resmi etiketten ayrı bir etiket olabilir veya ambalajın veya konteynerin üzerinde tedarikçinin bilgisi şeklini alabilir).

Madde 15 Hükümleri: Genetiği değiştirilmiş bir çeşide ait tohumluk patatesler durumunda, bu Direktifin hükümleri kapsamında tohum partisine iliştirilen veya eşlik eden resmi veya resmi olmayan herhangi bir etiket veya belge, söz konusu çeşidin genetiğinin değiştirilmiş olduğunu açık olarak belirtmelidir.

Madde 16 Hükümleri: Üye Devletler, temel tohumluk patateslere veya sertifikalı tohumluk patateslere yapılan herhangi bir kimyasal işlemin resmi etiket üzerinde veya

tedarikçi etiketi ve ambalajı üzerinde veya içinde veya konteyner üzerinde belirtilmesini talep edeceklerdir.

Madde 17 Hükümleri:

1. Üye Devletler, bu Direktif hükümleri kapsamında piyasaya arz edilen tohumluk patateslerin, zorunlu olarak veya isteğe bağlı olarak, bu Direktifte veya başka bir Direktifte belirtilenlerin dışında kalan karakter, muayene şartları, işaret koyma ve mühür koyma hususlarında pazarlama kısıtlamalarına tabi olmayacaklarını temin edeceklerdir.

Çizelge 2.2 Tohumluk Patatesler için Bitki Pasaportu Bilgisi

A. Gerekli Bilgi
1. “Tohumluk patatesler AET kurallarına uygun olarak sertifikalandırılmıştır” ifadesi
2. Sertifika yetkilisi ve Üye Devlet adı
3. Üretici kimlik numarası veya parti referans numarası
4. Çeşit
5. Üretildiği Ülke
6. Kategori ve istenirse derecesi
7. Büyüklük
8. Deklare edilen net ağırlık
9. Üretim yılı
B. Asgari Boyutlar
110x67 mm

Kaynak: Anonymous 2002a

2.10 Yağlı ve Lifli Bitkiler için Bitki Pasaport Sistemi

Yağlı ve lifli bitkiler için, yağlı ve lifli bitkilerin tohumlarının piyasaya arzı hakkındaki 30 Haziran 1969 tarihli 69/208/AET sayılı Konsey Direktifini iptal eden 13 Haziran 2002 tarihli 2002/57/AT sayılı Konsey Direktifi hükümleri esas alınmaktadır (Anonymous 2002b). 2 Mart 2005 tarih ve 2005/17/AT sayılı Komisyon Direktifi madde 1(b) hükmü uyarınca 2000/29/AT Direktifi Ek IV, Kısım A, Bölüm II madde 26'da listelenen *Helianthus annuus* L⁴, tohumları için, 2002/57/AT Konsey Direktifi Ek IV'te belirtilen resmi etiket kullanılabilir. Söz konusu etiket, 2000/29/AT Direktifi Madde 6(4)'te belirtilen şartların uyumlu olduğunu kanıtlamalıdır (31 Ağustos 2005 tarihinden sonra bu etiket "AT bitki pasaportu" ifadesini göstermelidir).

İlgili Konsey Direktifi hükümleri Direktif'in 12,13, 14, ve 15. maddeleri ile düzenlenmekte olup etiket ile ilgili gerekli bilgiler söz konusu Direktif Ek IV ve Ek V kısımlarında yer almaktadır.

Madde 12 Hükümleri:

1. Üye Devletler, bütün kategorilerdeki temel, sertifikalı ve ticari tohumların ambalajları ile ilgili olarak aşağıdaki şartları karşılamalıdır:

a) Üzerinde Topluluk resmi dillerinden en azından birisi ile verilen bilginin bulunduğu ve Direktifin Ek IV bölümünde yer alan koşulları karşılayan, daha önceden kullanılmamış olan resmi bir etiket ambalajın dış yüzeyinde bulunmalıdır. Etiket rengi temel tohumlar için beyaz, temel tohumlardan sonraki ilk nesil sertifikalı tohumlar için mavi, daha sonraki neslin sertifikalı tohumları için kırmızı ve ticari tohumlar için kahverengi olmalıdır. Temel tohumun koşulları karşılamaması halinde bu durumun etiket üzerinde belirtilmesi gerekir. Resmi yapışkan etiketlerin kullanımına izin verilir.

⁴ *Helianthus annuus* L: Ayçiçeği

Ambalaj üzerindeki bilginin etiketin modeline göre resmi gözetim altında yazılmasına da izin verilebilir.

b) Etiketle aynı renkte olan söz konusu Direktifin; Ek IV (A) (4), (5) ve (6)'da ve ticari tohumlar için (b), (2), (5) ve (6)'da verilen bilgiyi karşılayan resmi bir belge taşımalıdır. Bu belgenin (a) maddesinde belirtilen resmi etiket ile karışmayacak şekilde hazırlanması gerekmektedir. Bilginin ambalaj üzerinde silinmeyecek bir biçimde yazılması halinde veya (a) maddesi hükümlerine göre yapışkan bir etiketin veya yırtılmaz bir materyalden yapılmış bir etiketin kullanılması halinde, bu belge gerekli olmayacaktır.

2. Üye Devletler, kendi topraklarındaki mühürlü küçük ambalajlar için istisnalar getirebilirler.

3. Bu Direktif, Üye Devletlerin etiket üzerinde belirtilmemesi halinde tarımsal üretim dışındaki amaçlar için gösterilen yağlı ve lifli bitkilerin tohumlarının piyasaya arz edilemeyebileceği talebinde bulunma hakkını etkilemeyecektir.

Madde 13 Hükümleri: Üye Devletler, bu Direktifte hüküm altına alınanlar dışındakiler için, temel tohum, bütün kategorilerdeki sertifikalı tohum veya ticari tohum ambalajlarında tedarikçi etiketi bulunmasını talep edebilirler (resmi etiketten ayrı olabilen bir etiket veya ambalajın üzerinde yazılı olan tedarikçi bilgisi şeklinde olabilir).

Madde 14 Hükümleri: Genetiği değiştirilmiş çeşit tohumu için, tohum partisine iliştirilmiş veya eşlik eden etiket veya belge durumunda çeşidin genetiğinin değiştirilmiş olduğu açıkça belirtilmelidir.

Madde 15 Hükümleri: Üye Devletler, bütün kategorilerdeki temel tohum, sertifikalı tohum veya ticari tohumlara uygulanan kimyasal işlemlerin resmi etiket üzerinde veya tedarikçi etiketi üzerinde veya içerisinde belirtilmesini talep etmelidirler.

Yağlı ve lifli bitkiler için bitki pasaportu yerine kullanılan etiket aşağıdaki özellikleri taşımaktadır:

A. Gerekli Bilgi

(a) Temel ve sertifikalı tohum için

1. “AB kuralları ve standartları”
2. Sertifikasyon otoritesi ve Üye Devlet veya ilk harfleri
3. Mühür atılma ay ve yılı veya sertifikasyon amacıyla son resmi numune alım ay ve yılı
4. Referans parti sayısı
5. Kısaltılmış olarak verilebilen en azından Latince adı ile gösterilen ve yazar isimleri olmaksızın Romen karakteri ile ifade edilen tür adı
6. En azından Romen karakterleri ile belirtilen çeşit
7. Kategori
8. Üretilen ülke
9. Beyan edilen net veya brüt ağırlık
10. Ağırlığın belirtildiği, granüle pestisitlerin, pelet maddelerin ve diğer katı katkı maddelerinin kullanıldığı durumlarda, katkı maddesinin doğası ve ayrıca saf tohum ağırlığı ve toplam ağırlık arasındaki yaklaşık oran
11. Hibrit veya kendilenmiş hatlar olan çeşitler durumunda:

— Tohumun ait olduğu hibrit veya kendilenmiş hat durumunda 2002/53/AT Direktifi kapsamında resmi olarak kabul edilmiş olan temel tohum için (Anonymous 2002c):

Nihai çeşide atıfta bulunarak veya bulunmayarak resmi olarak kabul edilmiş olan bu bileşenin adı eşlik eder, nihai çeşitler için sadece bileşenler amaçlı olarak hibritlenen veya kendilenenler durumunda “bileşen” kelimesi eşlik eder.

— Diğer durumlardaki temel tohumlar için:

Temel tohumun ait olduğu, kod şeklinde verilebilen, nihai çeşide atıfta bulunarak işlevine atıf yapılarak veya yapılmayarak ve “bileşen” kelimesi ile eşlik eder.

— Sertifikalı tohumlar için:

Tohuma ait çeşit adına “hibrit” kelimesi eşlik eder.

12. En az çimlenmenin yeniden test edildiği durumlarda, “yeniden test edilmiştir ...(ay ve yıl)” ve yeniden testten sorumlu servis de gösterilebilir. Bu tür bilgi resmi etikete iliştirilmiş resmi bir çıkartma üzerinde verilebilir.

Üye Devletler, ayrı türlerin Latince adının belirtilmesi şartından ve uygun olan durumlarda sınırlı süreler için uygulanmasının dezavantajlarının tohumun pazarlanması için beklenen avantajlarını geçmesi durumlarında muafiyet kazanabilirler.

(b) Ticari tohumlar için

1. “AB kuralları ve standartları”
2. “Ticari tohum (çeşit olarak belgelendirilmeyen)”
3. Sertifikasyon otoritesi ve Üye Devlet veya ilk harfleri
4. Mühür atılan ay ve yıl: “mühür atılan...(ay ve yıl)”
5. Referans parti numarası
6. Romen karakterleri ile yazarın adı olmaksızın kısaltılmış şekli ile verilebilen en azından Latince adı belirtilen tür
7. Üretim bölgesi
8. Beyan edilen net veya brüt ağırlık
9. Ağırlığın belirtildiği ve granüle pestisitlerin, pelet maddelerin veya diğer katı katkı maddelerinin kullanıldığı durumlarda, katkı maddesinin doğası ve ayrıca saf tohum ağırlığı ile toplam ağırlık arasındaki yaklaşık oran
10. En azından çimlenmenin yeniden test edilmesi halinde, “yeniden test edilmiştir...(ay ve yıl)” kelimeleri ve bu tür yeniden testlemeden sorumlu servis belirtilebilir. Bu tür bilgi resmi etikete iliştirilen resmi bir yapıştırıcı üzerinde verilebilir.

B. Asgari boyutlar

110 mm x 67 mm.

Söz konusu Direktifin Ek V kısmında yer alan etiket bilgileri aşağıdaki gibidir:

BAŞKA BİR ÜYE DEVLETTE HASAT EDİLEN NİHAİ OLARAK BELGELENDİRİMEYEN TOHURLAR İÇİN ETİKET VE BELGE

A. Etiket için gerekli bilgi

- Alan kontrolünden sorumlu otorite ve Üye Devlet veya parafları,
- Romen karakterleri ile yazanların isimleri olmaksızın kısaltılmış formda verilebilen en azından Latince adı altında gösterilen türler,
- Sadece hibrit çeşitler için bileşen amaçlı olan çeşitler durumunda (hibrit) “bileşen” kelimesi ilave edilecektir ve en azından Romen karakterleri ile gösterilen çeşit,
- Kategori,
- Hibrit çeşitler durumunda, “hibrit” kelimesi,
- Alan veya parti referans numarası,
- Beyan edilen net veya brüt ağırlık,
- “Nihai olarak sertifikalandırılmayan tohum” kelimeleri

B. Etiket rengi

Etiket gri renkli olmalıdır.

C. Belge için gerekli bilgi

- Belgeyi düzenleyen otorite,

- Romen karakterleri ile yazanların isimleri olmaksızın kısaltılmış formda verilebilen en azından Latince adı altında gösterilen türler,
- En azından Romen karakterleri ile belirtilen çeşit,
- Kategori,
- Arazide ekim yapmak için kullanılan referans numarası ve söz konusu tohumu belgelendiren ülke veya ülkelerin adı
- Arazi parti veya referans numarası,
- Belgede yer alan parti üretimi için ekim yapılan alan,
- Hasat edilen tohum miktarı ve ambalaj sayısı,
- Sertifikalı tohumluk durumunda, temel tohum sonrası jenerasyon sayısı,
- Tohumdan gelen bitkinin karşılaması gereken koşulları sağlanmış olduğu onayı,
- Uygun olan durumlarda, ön tohum analizi sonuçları

2.11 Sebze Tohumları için Bitki Pasaportu

Sebze tohumları için, sebze tohumlarının piyasaya arzı hakkındaki 13 Haziran 2002 tarihli 2002/55/AT sayılı Konsey Direktifi hükümleri esas alınmaktadır (Anonymous 2002d). 2 Mart 2005 tarih ve 2005/17/AT sayılı Komisyon Direktifi madde 1(e) hükmü uyarınca, “2000/29/AT Direktifi Ek V Kısım A Bölüm II madde 27 ve madde 29’da listelenen *Lycopersicon lycopersicum (L.)*⁵ ve *Phaseolus L.*⁶ Tohumları için, bitki pasaportu yerine 2002/55/AT Ek IV A’da belirtilen resmi etiket kullanılabilir. Söz konusu etiket, 2000/29/AT Madde 6(4)’te belirtilen şartların uyumlu olduğunu kanıtlamalıdır (31 Ağustos 2005 tarihinden sonra bu etiket “AT bitki pasaportu” ibaresini belirtmelidir). Bu hükümler söz konusu Konsey Direktifi 26, 27, 28, 29, 30, 31 ve 32. maddelerinde yer almakta olup etiket ile ilgili gerekli bilgiler söz konusu Direktifin Ek IV ve Ek V bölümlerinde yer almaktadır.

⁵ *Lycopersicon lycopersicum (L.)*: Domates

⁶ *Phaseolus L.*: Fasulye

Madde 26 Hükümleri:

1. Üye Devletler, temel tohum, sertifikalı tohum ve standart tohumun sadece yeterli homojenliği sağlayan partilerde ve onları taşıyan mühürlü ambalajlarda piyasaya arz edilmesini talep edeceklerdir.
2. Üye Devletler, ambalajlama, mühür koyma ve işaretleme konusunda küçük miktarların nihai tüketiciye pazarlanması için istisna sağlayabilirler.
3. Üye Devletler, aynı türlerin farklı çeşitlerinin standart tohum karışımlarının yer aldığı küçük ambalajların piyasaya arzı için kendi üreticilerini yetkilendirebilirler.

Madde 27 Hükümleri:

1. Üye Devletler, AB küçük ambalajları formunda üretilmeyen temel ve sertifikalı tohum ambalajlarının mühür sistemine zarar vermeden veya ambalaja veya resmi etiketi bozmadan açılmayacak biçimde resmi olarak veya resmi gözetim altında mühürleneceğini talep etmelidirler. Mühürlemeyi temin etmek amacıyla, mühürleme sistemi en azından resmi etiketi veya resmi mührün ekini oluşturacaktır. Söz konusu hükümler tekrar kullanılmayan mühür sistemi için gerekli değildir.
2. Bir defa veya daha fazla sayıda resmi olarak mühürlenmiş olan ambalajlar, resmi olarak veya resmi gözetim halleri dışında serbest bırakılmaz. Ambalajların serbest bırakılması halinde, serbest bırakılan en yakın tarih ve sorumlu otorite etiket üzerinde belirtilmelidir.
3. Üye Devletler, standart tohum ve sertifikalı tohum kategorisindeki küçük tohum ambalajlarının mühür sistemine zarar vermeden veya ambalaja veya resmi etiketi bozmadan açılmayacak biçimde resmi olarak veya resmi gözetim altında mühürleneceğini talep etmelidirler.

4. Üye Devletler, kendi bölgesindeki kapalı temel tohumların küçük ambalajları için bu maddenin 1 ve 2 numaralı hükümleri için istisna sağlayabilirler.

Madde 28 Hükümleri:

1. Üye Devletler, ikinci sınıf kategorideki tohumlar hariç temel ve sertifikalı tohum ambalajlarının aşağıdaki koşulları sağlamasını temin etmelidirler:

a) Daha önceden kullanılmamış, söz konusu Direktifin Ek IVA kısmında yer alan koşulları karşılayan ve üzerinde Topluluk resmi dillerinden birisi ile gerekli bilginin bulunduğu resmi bir etiket ile etiketlenmelidir. Etiket, okunabilmesi şartıyla şeffaf ambalajlar içerisine yerleştirilebilir. Etiket rengi temel tohumlar için beyaz, sertifikalı tohumlar için de mavi olmalıdır. Resmi yapışkan etiketlerin kullanımına izin verilir. Etiket modeline göre ambalaj üzerinde öngörülen bilginin resmi kontrol altında silinmez bir şekilde yazılmasına izin verilebilir.

b) En azından ek IV(A)(a)(4)-(7) maddelerinde yer alan gerekli bilgiyi içeren etiketle aynı renkte olan resmi bir belge bulunur. Bu belge resmi etiket ile karışmayacak biçimde hazırlanmalıdır. Ambalaj üzerinde bilginin silinmez bir biçimde yazılması halinde, etiketin şeffaf bir ambalaj içerisinde bulunması veya etiketin yırtılmayan bir materyalden oluştuğu durumlarda söz konusu belge gerekli olmaktadır.

2. Üye Devletler kendi topraklarındaki mühürlü küçük ambalajlara istisna sağlayabilirler.

3. Standart tohum ambalajları ve “sertifikalı tohum” kategorisindeki küçük tohum ambalajları, söz konusu Direktif Ek IV(B)’de belirtildiği gibi, tedarikçi etiketi veya Topluluk resmi dillerinden birisi ile yazılmış veya mühürlenmiş uyarı taşınmalıdır. Etiket rengi, sertifikalı tohumlar için mavi, standart tohumlar için ise koyu sarıdır. Küçük ambalajlı standart tohumlar için öngörülen veya izin verilen bilgi etiket veya ambalaj

üzerinde verilen diğer bilgiden ayrı olarak tutulmalıdır. 30 Haziran 1992 tarihinden sonra, tüm türlerin veya bazı türlerin standart tohumlarının küçük ambalajları söz konusu koşula tabi olmalıdır. Etiket veya ambalaj üzerinde ayırıcı özelliğin açık bir biçimde beyan edilmesi halinde öngörülen veya izin verilen bilgi diğer bilgiden bir şekilde ayrı olmalıdır.

4. 1 Temmuz 1970 tarihinde yaygın olarak bilinen çeşitler durumunda, beyan edilmiş veya edilecek olan çeşidin bakımına ilişkin bilgiye etiket üzerinde atıfta bulunulabilir. Tarih, Danimarka, İrlanda ve İngiltere için 1 Ocak 1973 ve İspanya için 1 Mart 1986 olmalıdır. Bu referans, tercihen kısa çizgi ile açık bir şekilde ayrılacak olan çeşit adını izlemelidir.

Madde 29 Hükümleri: Üye Devletler, özellikle tohum partilerinin bölündüğü durumlarda, sertifikalı tohumların küçük ambalajları için tohumların kimliğinin doğrulanabilmesi için gerekli bütün önlemleri almalıdırlar. Bu amaçla, topraklarında ambalajlanmış küçük ambalajların resmi olarak veya resmi gözetim altında mühürlenmesini talep edebilirler.

Madde 30 Hükümleri:

1. Bu Direktifte belirtilmiş olan hükümler dışında kalan durumlarda, herhangi tipteki temel tohum, sertifikalı tohum veya standart tohum tedarikçi etiketi taşınmalıdır (resmi etiketten ayrı bir etiket veya ambalajın üzerinde yazılmış olan tedarikçi bilgisi şeklinde olabilir).

2. Temel ve sertifikalı tohumlar için etiket resmi etiket ile karışmayacak biçimde oluşturulabilir.

Madde 31 Hükümleri: Genetiği değiştirilmiş çeşitlerin tohumları durumunda, bu Direktif hükümleri kapsamında tohum partisine eşlik eden veya iliştirilen etiket veya belgede çeşidin genetik olarak değiştirilmiş olduğu açık olarak belirtilmelidir.

Madde 32 Hükümleri: Üye Devletler, temel tohum, sertifikalı tohum veya standart tohumlara yapılan kimyasal işlemler resmi etiket üzerinde veya tedarikçi etiketi üzerinde ve ambalaj üzerinde veya içerisinde belirtilmelidir. Küçük ambalajlar için, bu bilgi doğrudan ambalaj üzerinde veya içerisinde yazılmalıdır.

Söz konusu Direktifin Ek IV kısmında yer alan etiket bilgileri aşağıdaki gibidir:

ETİKET

A. Resmi etiket (küçük ambalajlar dışında kalan temel tohum ve sertifikalı tohum)

I. Gerekli bilgi

1. “AB kuralları ve standartları”,
2. Sertifikasyon otoritesi ve Üye Devlet veya parafları,
3. Mühürlenme ayı ve yılı: “(ay ve yıl) olarak mühürlenmiştir”, veya sertifikasyon amaçlı son resmi numune alma yılı ve ayı:”(ay ve yıl) olarak numune alınmıştır”,
4. Referans parti sayısı,
5. Kısaltılmış olarak verilebilen en azından Latince adı ile gösterilen ve yazar isimleri, genel adı olmaksızın veya her ikisi de olmaksızın Romen karakteri ile ifade edilen tür adı,
6. En azından Romen karakterleri ile belirtilen çeşit,
7. Kategori,
8. Üretilen ülke,
9. Beyan edilen net veya brüt ağırlık veya beyan edilen tohum sayısı,

10. Ağırlığın belirtildiği, granüle pestisitlerin, pelet maddelerin ve diğer katı katkı maddelerinin kullanıldığı durumlarda, katkı maddesinin doğası ve ayrıca saf tohum veya tohum demeti ağırlığı ve toplam ağırlık arasındaki yaklaşık oran,

11. Hibrit veya kendilenmiş hatlar olan çeşitler durumunda:

— Tohumun ait olduğu hibrit veya kendilenmiş hat durumunda bu Direktif kapsamında resmi olarak kabul edilmiş olan temel tohum için:

Resmi olarak kabul edilmiş olan bu bileşenin adı altında, nihai çeşide atıfta bulunarak veya bulunmayarak, sadece nihai çeşitler için bileşenler olarak amaçlanan hibrit veya kendilenmiş hatlar için “bileşen” kelimesi eşlik eder,

— Diğer durumlarda temel tohumlar için:

Kod şeklinde verilebilen, temel tohumun ait olduğu bileşenin adı nihai çeşide atıfta bulunarak işlevine atıfta bulunarak veya bulunmayarak (erkek veya dişi) “bileşen” kelimesi eşlik eder,

— sertifikalı tohumlar için:

Tohumun ait olduğu çeşidin adına “hibrit” kelimesi eşlik eder,

En azından çimlenmenin tekrar test edilmesi halinde, “tekrar test edilmiştir...”; (ay ve yıl) kelimeleri gösterilebilir.

II Asgari boyutlar

110 x 67 mm

B. Tedarikçi etiketi veya ambalajlar üzerindeki talimat (“sertifikalı tohum” kategorisindeki standart tohum ve küçük ambalajlar”)

I. Gerekli bilgi

1. “AB kuralları ve standartları”,
2. Etiketleri eklemeden veya kimlik işaretinden sorumlu kişinin adı ve adresi,
3. Pazarlama yılı mührü veya çimlenmenin son izleme yılı. Pazarlama yılının sonu gösterilebilir,
4. En azından Romen karakterleri ile gösterilen türler,
5. En azından Romen karakterleri ile gösterilen çeşit,
6. Kategori: küçük ambalajlar durumunda, sertifikalı tohum “C” veya “Z” ile ve standart tohum da “ST” harfleri ile işaretlenebilir,
7. Standart tohumlar için etiketleri eklemeden sorumlu kişi tarafından verilen referans numarası,
8. Sertifikalı tohum durumunda, sertifikalı partinin tanımlanmasına imkân veren referans numarası,
9. 500 grama kadar olan küçük ambalajlar hariç, beyan edilen net veya brüt ağırlık veya beyan edilen tohum sayısı,
10. Ağırlığın gösterildiği ve granül pestisitlerin, peletleme maddelerinin ve diğer katı katkı maddelerinin kullanılmaları halinde, katkı maddesinin doğası ve saf tohum demetlerinin ağırlığı ile toplam ağırlık arasındaki yaklaşık oran,

II Asgari etiket boyutları (küçük ambalajlar hariç)

110 x 67 mm.

Söz konusu Direktifin Ek V kısmında yer alan etiket bilgileri aşağıdaki gibidir:

BAŞKA BİR ÜYE DEVLETTE HASAT EDİLEN NİHAİ OLARAK BELGELENDİRİMEYEN TOHURLAR İÇİN ETİKET VE BELGE

A. Etiket için gerekli olan belge

- Alan kontrolünden sorumlu otorite ve Üye Devlet veya parafları,
- Kısaltılmış olarak verilebilen en azından Latince adı ile gösterilen ve yazar isimleri, genel adı olmaksızın veya her ikisi de olmaksızın Romen karakteri ile ifade edilen tür adı,
- En azından Romen karakterleri ile gösterilen çeşit,
- Kategori,
- Alan veya parti referans numarası,
- Beyan edilen net veya brüt ağırlık,
- “Nihai olarak sertifikalandırılmayan tohum” ifadesi,

B. Etiket rengi

Etiket gri renkli olmalıdır

C. Belge için gerekli bilgi

- Belgeyi düzenleyen otorite,
- Kısaltılmış olarak verilebilen en azından Latince adı ile gösterilen ve yazar isimleri, genel adı olmaksızın veya her ikisi de olmaksızın Romen karakteri ile ifade edilen tür adı,
- En azından Romen karakterleri ile belirtilen çeşit,
- Kategori,

- Alanı ekmek için kullanılan tohumun referans numarası ve söz konusu tohumu sertifikalandıran ülke veya ülkeler,
- Alan parti veya referans numarası,
- Belgede yer alan, partinin üretimi için ekim yapılan alan,
- Hasat edilen tohum miktarı ve ambalaj sayısı,
- Tohumdan gelen bitkinin karşılaması gereken koşulların karşılanmış olduğunu gösteren ek,
- Uygun olan durumlarda, ön tohum analiz sonuçları.

2.12 Yem Bitkileri Tohumları için Bitki Pasaportu

Yem bitkileri tohumları için, yem bitkileri tohumlarının piyasaya arzı hakkındaki 14 Haziran 1966 tarihli 66/401/AET sayılı Konsey Direktifi esas alınmaktadır (Anonymous 1966). İlgili hükümler, söz konusu Direktifin 8, 9, 10, 11 ve 12. maddeleri ile düzenlenmekte olup etiket üzerinde bulunması gereken bilgiler söz konusu Direktifin Ek IV kısmında yer almaktadır. 2 Mart 2005 tarih ve 2005/17/AT sayılı Komisyon Direktifi madde 1(f) hükmü uyarınca, “2000/29/AT Direktifi ek IV Kısım A Bölüm II madde 28.1 ve madde 28.2’de listelenen *Medicago sativa L.*⁷ Tohumları için, 66/401/AET Konsey Direktifi ek IV Kısım A’da belirtilen etiket bitki pasaportu yerine kullanılabilir. Bu etiket, 2000/29/AT Direktifi madde 6(4)’te belirtilen şartların uyumlu olduğunu göstermelidir (31 Ağustos 2005 tarihinde, bu etiket “AT bitki pasaportu” ibaresini belirtmelidir).”

Madde 8 Hükümleri:

1. Üye Devletler, temel tohum, sertifikalı tohum ve ticari tohumların sadece yeterli homojenliğe sahip mallar halinde piyasaya arz edileceğini talep etmelidirler.

⁷ *Medicago sativa L.*:Yonca

2. Üye Devletler, küçük miktarların nihai tüketiciye pazarlanması için yukarıdaki paragraftan istisnalar getirebilirler.

Madde 9 Hükümleri:

1. Üye Devletler, temel tohum, sertifikalı tohum ve ticari tohumların ambalajlarının açıldıkları zaman zarar görmemesi ve yeniden iliştilenmemesi için resmi olarak mühürlenmelerini talep etmelidirler.

2. Ambalajlar resmi olmadığı sürece yeniden mühürlenemezler. Ambalajların yeniden mühürlenmesi durumunda, madde 10'da belirtilen etiket üzerinde yeniden mühürlenme zamanı ve sorumlu otorite belirtilmelidir.

Madde 10 Hükümleri:

1. Üye Devletler temel tohum, sertifikalı tohum ve ticari tohumların söz konusu Direktifin Ek IV kısmında belirtilen formata uygun Topluluk resmi dillerinden birisi ile yazılmış olan resmi etiket ile ambalajın dış kısmı etiketlenir. Bu etikete resmi mühür basılır. Etiket rengi temel tohumlar için beyaz, temel tohumdan sonraki ilk neslin sertifikalı tohumları için mavi ve daha sonraki nesil için kırmızı ve ticari tohumlar için de koyu sarı olur. Diğer Üye Devletlerde piyasaya arz için resmi mührün basıldığı tarih etiket üzerinde bulunmalıdır. Temel tohum veya sertifikalı tohumun çimlenme ile ilgili koşulları karşılamaması halinde bu durum da etiket üzerinde belirtilmelidir. Direktif Ek IV kısmında yer alan aynı bilgiyi içeren etiket ile aynı renkte olan resmi bir belge durumunda, bilginin silinmeyecek bir biçimde konteyner üzerinde belirtilmesi halinde bu belge gerekli olmamaktadır.

2. Üye Devletler, tüm durumlarda resmi mührün basıldığı tarihin etiket üzerinde belirtilmesini talep etmelidirler. Küçük ambalajlar için 1. paragraftan istisna sağlayabilirler.

Madde 11 Hükümleri: Bu Direktif Üye Devletlerin çimlenme koşullarının karşılanması gerektiği durumlar haricinde temel tohum, sertifikalı tohum veya ticari tohumların, kendi topraklarında üretilsin veya ithal edilsin, tohumun kendi topraklarında piyasaya arz edilmesi halinde tedarikçi etiketi taşıması gerektiği yönündeki taleplerini etkilemeyecektir.

Madde 12 Hükümleri: Üye Devletler, temel tohum, sertifikalı tohum veya ticari tohumlara uygulanan kimyasal işlemlerin resmi etiket veya tedarikçi etiketi üzerinde ve konteyner üzerinde veya içerisinde belirtilmesi gerektiğini talep edeceklerdir.

Söz konusu Direktifin Ek IV kısmında yer alan etiket ile ilgili bilgiler aşağıda verilmektedir:

A. Gerekli Bilgi

(a) Temel tohum ve sertifikalı tohum için:

1. “Tohum Avrupa Ekonomik Topluluğu kurallarına uygun olarak sertifikalandırılmıştır” ifadesi,
2. Sertifikasyon otoritesi ve Üye Devlet kodu,
3. Referans parti sayısı,
4. Tür,
5. Çeşit,
6. Kategori,
7. Üretilen ülke,
8. Beyan edilen net veya brüt ağırlık,
9. Temel tohumdan sonraki ikinci jenerasyon ve daha sonraki jenerasyonların sertifikalı tohumları için: temel tohum sonrasındaki jenerasyonların sayısı.

(b) Ticari tohumlar için:

1. “Ticari tohum (çeşit olarak sertifikalandırılmamış)” ifadesi,
2. Muayene eden otorite ve Üye Devlet kodu,
3. Referans parti sayısı,
4. Türler,
5. Üretilen bölge,
6. Beyan edilen net veya brüt ağırlık.

(c) Tohum karışımları için:

1. “Tohumiçin karıştırılmıştır (kullanım amacıyla)”,
2. Mühür basmadan sorumlu otorite ve Üye Devlet kodu,
3. Referans parti sayısı,
4. Tür, kategori, çeşit, üretilen ülke veya ticari tohumlar için, üretilen bölge ve her bir bileşenin kilo oranı,
5. Beyan edilen net veya brüt ağırlık.

B. Asgari boyutlar

110 mm x 67 mm

Bakla için, söz konusu baklanın acı veya tatlı olduğu belirtilmelidir.

2.13 Kayıt

AB bitki pasaport sistemi ile ilgili diğer Direktiflerden, “Bitkiler bitkisel ürünler ve diğer maddelerin üreticilerinin ve ithalatçıların tabi oldukları zorunlulukları oluşturan ve onların kayıtları için ayrıntıları oluşturan 3 Kasım 1992 tarih ve 92/90/AET sayılı Komisyon Direktifi” 1. maddesinde, üretici, toptancı, dağıtım merkezi ve ithalatçıların uygun bir kayıt prosedürü ile resmi kayıta listelenmeleri için başvuru yapmaları

gerektiği, söz konusu başvuru üzerine sorumlu resmi kurumların bu başvuruyu resmi sicile kaydetmesi ve başvuru formunda verilen bilgiyi incelemeleri gerektiği, resmi kurumların söz konusu üretici, toptancı, dağıtım merkezi ve ithalatçının yükümlülüklerini karşılayabilecek nitelikte ve istekte olduklarını saptamaları halinde, sorumlu resmi kurumların resmi bir kayıt altında onları tanımlamalarını sağlayan bireysel kayıt numarası altında listelemeleri gerektiği, anılan yükümlülüklerin karşılanmadığı düşünöldüğünde ise söz konusu üretici, toptancı, dağıtım merkezi ve ithalatçıların resmi kayıt altında listelenmemesi gerektiği belirtilmektedir.

İlgili Komisyon Direktifinin 2. maddesinde üretici, toptancı, dağıtım merkezi ve ithalatçıların yerine getirmesi gereken yükümlülükleri belirtilmektedir.

Söz konusu yükümlülükler aşağıdaki gibidir:

1. Üretici, toptancı, dağıtım merkezleri veya ithalatçılar, bitkileri, bitkisel ürünleri ve diğer maddeleri yetiştirdikleri, depoladıkları, tuttukları veya kullandıkları işletmelerin güncellenmiş planlarını bulundurmak,
2. Söz konusu sorumlu resmi kurumların bilgilendirilmesi açısından, depolama için, işletmede dikim için satın alınan, üretilen, diğerlerine dağıtılan bitkiler, bitkisel ürünler ve diğer maddeler hakkında kayıt tutmak ve ilgili dokümanları en az bir yıl saklamak,
3. Bireysel olarak göreve hazır bulunmak, bitkisel üretimde ve ilgili bitki sağlığı konularında teknik deneyimi olan başka bir kişiyi görevlendirmek ve sorumlu resmi kurumlarla irtibat kurmak,
4. Görsel muayeneleri gereği gibi, uygun zamanlarda ve sorumlu resmi kurumlar tarafından verilen talimatlarda belirtildiği gibi yapmak,
5. Sorumlu resmi kurumlar adına, özellikle muayene ve/veya örnekleme için görevlendirilen kişilerin kayıtlara ve ilgili dokümanlara ulaşmasını sağlamak,

6. Sorumlu resmi kurumlar ile işbirliği yapmak.

İlgili Direktifin 3. maddesinde, listelenen üretici, toptancı, dağıtım merkezi ve ithalatçıların sorumlu resmi kurumların talebi üzerine işletmelerindeki bitki sağlığı durumunu değerlendirme veya iyileştirmeyle ve bitki pasaportu ekleninceye kadar materyalin kimliğinin korunmasıyla ilgili yükümlülükleri karşılamaları gerektiği, bu yükümlülüklerin özel muayeneler, örnekleme, izolasyon, muamele, imha ve işaretleme(etiketleme) gibi önlemler olabileceği belirtilmektedir.

Direktifin 4. maddesinde, sorumlu resmi kurumların yükümlülüklerine uygunluğu yılda en az bir kez kayıtların ve ilgili dokümanların incelenmesi suretiyle gerçekleştirmesi gerektiği belirtilmektedir.

İlgili bir sonraki Direktif ise “77/93/AET Konsey Direktifinin Ek V Bölüm A’da yer almayan bazı bitkilerin üretildikleri bölgelerdeki üreticiler, depolar ve paketleme merkezlerinin resmi bir kayıt altına alınması için bu bitkilere özelleşmiş 24 Haziran 1993 tarih ve 93/50/AET sayılı Komisyon Direktifi”dir.

93/50/AET sayılı Komisyon Direktifi tohumluk patatesler hariç *Solanum tuberosum* yumruları ile Citrus L., Fortunella Swingle, Poncirus Raf. turunçgil meyveleri ve bunların hibritlerinin meyvelerinin herhangi bir zararlı organizmayla bulaşık olmaması ve bu ürünlerin Üye Devletler tarafından yeterli kontrolünün sağlanması amacıyla söz konusu ürünlerin üreticilerinin kayıtlarının yapılmasının gerektiği ve resmi yerel, bölgesel ve ulusal sınırlar içerisinde bu ürünlerin üretildiği bölgelerdeki kolektif depo ve paketleme merkezlerinin bulunmasının daha uygun olması itibarıyla düzenlemelerden bahsetmektedir.

Direktifin 1. maddesinde resmi yerel, bölgesel ve ulusal sınır içerisindeki yukarıda belirtilen ürünlerin yetiştirildiği bölgelerdeki üreticiler, kolektif depoları ve paketleme merkezleri belirlenmelidir.

2.14 Korunmuş Bölgelerden Geçiş

İlgili diğer Direktif ise bazı bitkiler, bitkisel ürünler veya başka maddelerin koruma altındaki bir bölgeden geçişi ve böyle bir koruma altındaki bölge menşeli ve bu bölge içinde dolaşım halinde bulunan bu tür bitkilerin, bitkisel ürünlerin veya başka maddelerin hareketleri için kurallar belirleyen 24 Haziran 1993 tarih ve 93/51/AET sayılı Komisyon Direktifidir. Söz konusu Direktif, Topluluk bitki sağlığı rejiminin Topluluğa, iç sınırları olmayan bir alan olarak uygulanması, bir veya daha fazla zararlı organizma konusunda belli bitkiler, bitkisel ürünler ve bazı maddeler için tesis edilmiş “koruma altındaki kuşakların” tanınmasını içerir. Belli bitkiler, bitkisel ürünler ve diğer maddeler için belirlenmiş koruma altındaki kuşağa, bu kuşak için geçerli olan bir bitki pasaportu bitkilere, ambalajlarına veya nakliye araçlarına eklenmedikçe giremezler veya buralarda hareket edemezler. Söz konusu bitkilerin, bitkisel ürünlerin ve diğer maddelerin bir veya daha fazla sayıda zararlı organizma için tesis edilmiş koruma altındaki bölgenin içinden bitkilerin, bitkisel ürünlerin ve diğer maddelerin geçiş hareketleri hakkında belli garantiler karşılanırsa bu hükümler uygulanmaz. Genel olarak kabul edilmiş garantilerin olmaması halinde, söz konusu hareketlerin yapıldığı tipik koşullar dikkate alınarak, yeterli bitki sağlığı güvenliği sağlanacak şekilde ifade edilmelidir.

Bu Direktifin 1. maddesinde belli bitkiler, bitkisel ürünler ve diğer maddeler için tesis edilmiş koruma altındaki kuşağın dışından gelen bitkiler, bitkisel ürünler ve diğer maddeler, bu tür bir kuşağın dışındaki son varış noktası için kuşağın içinde, söz konusu kuşak için geçerli olan bir bitki pasaportu olmaksızın hareket ettiğinde Üye Devletler tarafından sağlanması gereken koşullar ve alınacak önlemler belirtilmektedir.

Karşılanması gereken koşullar aşağıdaki gibidir:

1. Kullanılan ambalajlar, bitkileri, bitkisel ürünleri ve diğer maddeleri nakleden araçlar temiz olmalı ve ilgili organizmalarla bulaşık olmamalı ve zararlı organizmanın yayılma riskinin olmamasını güvence altına alacak bir yapıda olmalıdır.
2. Ambalajlamanın hemen sonrasında, ambalajlar ve uygun olduğunda söz konusu bitkileri, bitkisel ürünleri ve diğer maddeleri nakleden araçlar, ilgili koruma altındaki bölgede zararlı organizmanın yayılma riskinin olmamasını ve kimliğin değişmeden kalmasını, sorumlu resmi kurumların memnuniyetini ve ilgili koruma altındaki kuşak içindeki nakliye boyunca güvenli kalmasını güvence altına alan sıkı bitki sağlığı standartlarına göre emniyet altına alınmalıdır.
3. Bitkiler, bitkisel ürünler ve diğer maddelerin beraberinde söz konusu ürünlerin ilgili koruma altındaki bölge dışından geldiğini ve bu bölge dışındaki bir yere gittiğini gösteren normal olarak ticari amaçlar için kullanılan doküman olmalıdır.
4. İlgili korunmuş bölgede yapılan resmi kontrol boyunca yukarıdaki şartların karşılanmadığı tespit edilirse, ambalajın mühürlenmesi, bitkilerin, bitkisel ürünlerin ve diğer maddelerin ilgili koruma altındaki bölge dışında gidecekleri yere resmi kontrol altında ulaşmaları gibi önlemler hemen alınmalıdır.

3. AB ÜYE DEVLETLERİNDEKİ BİTKİ PASAPORT SİSTEMLERİ

3.1 ALMANYA BİTKİ PASAPORT SİSTEMİ

Almanya’da bitki sağlığı ana mevzuatı Bitki Koruma Kanunudur. 2000/29/AT Konsey Direktifi Bitki Kontrolü Talimatı ikincil mevzuatı ile uygulanmaktadır.

Tüketicinin Korunması, Gıda ve Tarım Federal Bakanlığı (BMVEL), bitki sağlık sektöründen sorumlu Federal otoritedir. Mevzuat ve politika konularından ve Almanya’nın uluslar arası düzeyde temsilinden sorumludur. Tarım ve Ormancılık Federal Biyolojik Araştırma Merkezi (BBA) ile yakın işbirliği içerisinde faaliyet gösterirler. Almanya’da 16 federal birim bünyesinde mevzuatın uygulanmasından sorumlu bitki koruma servisleri bulunmaktadır. Söz konusu servisler mevzuatın uygulanmasından sorumludur. Resmi bitki koruma servisleri, tarımdan sorumlu Bakanlık veya yetkili makam tarafından teknik ve yasal denetime tabi tutulurlar. Bitki koruma servisleri mevzuatta belirtilen kontrolleri, laboratuvar analizleri ve diğer önlemleri yerine getirirler.

Bazı bölgelerde bitki koruma servisleri ilgili ziraat odalarına bağlıdırlar ve bu servisler kısmen üreticilerden alınan vergilerle finanse edilen yarı bağımsız kurumlardır. Bu odalar, ilgili bakanlık tarafından Bitki Koruma Kanunu ve ilgili hükümlerine uygun olarak ilgili coğrafi alanlarında yasal görevleri yerine getirmek için yetkilendirilmişlerdir. Bakanlık bu servislere mali kaynak aktarım sağlamakta olup ziraat odası da bakanlık tarafından hazırlanan talimatlara uymak durumundadır. Bazı bölgelerde Asma bitkileri için sertifikasyon ve bitki pasaportu düzenleme sorumluluğu Ziraat Odasına ait olup diğer tüm bitkiler için ise bitki koruma servisine aittir. Her bir bitki koruma servisinin karantina hastalıkları analizi için resmi laboratuvarları mevcuttur.

İnspektörler bitki pasaportları ile ilgili pek çok görevi üstlenmektedirler. Bu görevler, zararlı organizma sürveylerinin yapılması, çoğaltım materyali sertifikasyonu, ihracat

öncesi kontroller ve bitki koruma ürünlerinin pazarlanması ve kullanımı ile ilgilidir. Bitki pasaport sistemi bitki kontrolü yönetmeliği ile ulusal düzeyde yürütülmektedir.

Yerel pazarlar için sadece tüketim amaçlı üretim yapan ticari amaçla üretim yapmayan üreticiler dışında kalan bitki ve bitkisel materyal üreticileri, tüccarları ve dağıtımçıları bölgesel düzeyde kayıt altına alınırlar. Kayıt süresi sona ermez.

Merkezi ulusal kayıt sistemi bulunmamakla birlikte resmi kayıtlar çeşitli formatları kullanarak bölgesel düzeyde tutulmaktadır. Bitki koruma servisi e-posta yolu ile yerel inspektörlere düzenli olarak güncellemeleri gönderir. Kayıt numarası, bölge kodu, bitki koruma servisi kodu ve tek kayıt numarasından oluşan standart bir format kullanılmaktadır.

Kayıt süreci, firmadaki sorumlu kişi tarafından doldurulması gereken başvuru formu ile bitki koruma servisindeki inspektör ziyareti sonucunda edinilen bilgilere dayanmaktadır. Talep edilen bilgi, işletmelerdeki materyal türü ve miktarı, materyalin kaynağı, varış yeri ve işletme planını kapsamaktadır. Bu amaç için standart bir form kullanılır. Her bir işletmeden sorumlu kişinin, satılan bitki çeşitlerindeki değişikliklerden bitki koruma servisini haberdar etmesi gerekmektedir. Üreticiler ve bitki koruma servisleri, işletmelerinde güncel bilgileri bulundurmakta olup yıllık işletme planını sağlamaktadırlar. İşletmelere bitki pasaportu düzenleme yetkisi verilmeden önce bitki koruma servisleri en azından yıllık kontrol yaparlar.

Kayıtlı firmalardaki yükümlülükler 92/90/AET Komisyon Direktifi madde 2'de belirtilen yükümlülükler ile aynıdır. Tüketim amaçlı patateslerin üretici, depo ve dağıtım merkezleri, 93/50/AET Komisyon Direktifine uygun olarak bitki koruma servisi tarafından kayıt altına alınırlar. 92/90/AET Komisyon Direktifi Madde 2'de yer alan yükümlülükler uygulanmaktadır. Kayıtlı firmalara bitki koruma servisi tarafından bitki pasaportu düzenlemeleri için yetki verilir. Bunun için başvuruda bulunulur ve bu amaç için de standart bir form kullanılır. Yetki, özellikle sadece başvuru formu üzerinde yer

alan ve bitki koruma servisi tarafından kontrol edilen bitkiler için verilir. Yetki 1 yıl için geçerlidir.

Fidanlıklardaki bütün bitkilerin yetiştirildiği topraktan *Globodera rostochiensis*⁸ ve *G. Pallida*⁹ için numune alınır ve analiz edilir.

Yetkilendirilen işletmelerin işletmelerinde üretilen bitkiler ve bitkisel ürünler için kayıt tutmaları gerekmekte olup bu kayıtları en az 3 yıl saklamaları gerekmektedir. Bitki pasaportu taşıması gerekli olan bitkileri alan işletmelerin en az 1 yıl pasaportları saklamaları ve ilgili bitki pasaportunu gösteren her bir ürünün kaydını en az 3 yıl tutmaları gerekmektedir.

Bitki pasaportları fidanlıklardaki sorumlu kişi tarafından düzenlenir. Ülkedeki ilgili yönetmeliğe göre bitki pasaportu bir etiketten veya bir etiket ve ona eşlik eden belgeden oluşmak durumundadır. Almanya'daki işletmelerin çoğunluğunda bitki pasaportu sadece eşlik eden belgeden oluşmaktadır.

Kural olarak, üçüncü ülkelerden ithal edilen hüküm altına alınan bitkisel materyaller genel olarak giriş noktasında kontrol edilir. Bitki koruma servisleri veya ithalatçıları yapılan kontrol sonucunda bitki pasaportunu düzenlerler. Bitki koruma servisi inspektörleri, resmi muayenelerin yapılmasından sorumludur. Belge kontrolleri bitki pasaport kontrolü, kayıt tutulması ve diğer ilgili belgelerin kontrollerinden sorumludurlar. Bitki koruma servisi ilgili işletmelerde belge kontrollerini yılda en az bir kez yapar.

Bitki sağlık kontrolleri yıllık başvuru formunda belirtilen bütün bitkilerin görsel muayenesinden oluşur. Gerekli görülmesi halinde numuneler alınır. Bitki sağlık kontrolü ilgili işletmelerde en az yılda bir kez yapılır. İlgili zararlı organizma analizi yapılmak üzere alınan numuneler bitki koruma servisi laboratuvarlarına gönderilir.

⁸*Globodera rostochiensis*: Patates Kist Nematodu

⁹*G. Pallida*: Patates Kist Nematodu

3.2 İNGİLTERE BİTKİ PASAPORT SİSTEMİ

Genel olarak, İngiltere’de bitki pasaportu amaçları için kayıt, izin ve kontrollere yönelik açık ve uyumlu bir sistem yürürlükte. Bazı AB Üye Devletleri standart bitki pasaportu kullanmakla birlikte tüm Üye Devletler İngiltere’nin standart olmayan bitki pasaportunu kabul etmiş durumdadırlar.

Bitki Sağlığı Tohum Kontrol Servisi (PHSI) tarafından ilgili izin verildikten sonra yetkilendirilen işletmeler tarafından bitki pasaportları düzenlenir. Kombine bitki pasaportu sertifikalı bitki çoğaltım materyali ve *Conformitas Agraria Communitatis* (C.A.C.)¹⁰ kategorisine ait materyal için kullanılır. Bitki Sağlığı Tohum Kontrol Servisi bitki pasaportlarını sadece tohumluk patatesler için doğrudan düzenler.

Çevre, gıda ve kırsal işler dairesi (DEFRA) Bitki Sağlık Birimi, 2000/29/AT Konsey Direktifinde yer alan anlamı kapsamında İngiltere’deki tek ve merkezi otoritedir. Sorumlu resmi kurumlar İngiltere’nin yetkilendirilmiş farklı dairelerinde atanmıştır. Defra Bitki Sağlığı Tohum Kontrol Kurumu, tek pazar rejiminin uygulanmasından, bitki pasaportuna ilişkin faaliyetlerin planlanmasından, teknik yönergelerin düzenlenmesinden ve İngiltere’deki yerel ofislerin koordinasyonundan sorumlu olan resmi kurumdur (Anonymous 2004a).

Bitki pasaportu düzenlemek üzere yetkilendirilmiş firmalar PHSI’da kayıt altına alınmıştır. Firmalar tek bir numara ile tanımlanmakta ve DOMERO resmi kayıt veritabanında saklanarak güncel tutulmaktadır. İngiltere’de BP esasen 92/105/AET Komisyon Direktifi ile uyumlu olmayan sadece ürüne eşlik eden bir belgeden (teslim notu) oluşmaktadır. Değişirme bitki pasaportu aynı Direktifte ortaya konan hükümlere göre her zaman düzenlenmemektedir. Ziyaret edilen firmalarda, geriye dönük izleme mevcuttur.

¹⁰ *Conformitas Agraria Communitatis* Meyve üretimi amaçlı meyve çoğaltım materyali ve meyve bitkilerinin karşılaması gereken kuralları ve koşulları temsil eden üretim kategorisidir. CAC, dikim materyali kalitesine zarar veren bitki hastalıkları ve zararlı organizmalarının bulunma durumunu sınırlandıran kuralları ortaya koyar.

Kayıtlı işletmeler (Kuzey İrlanda'dakiler hariç), bitki pasaportları düzenlenmesi amacıyla yetkilendirilmek amacıyla üretim sezonu başlamadan önce aynı zararlı organizma tarafından potansiyel olarak etkilenen, üretilen tür grupları detaylarının yer aldığı ön üretim planını sunmak zorundadırlar. Başvuruda bulunan firmalar, onay için BP düzenini sunmaları, ilgili olduğu durumlarda korunmuş bölgeye satış amaçlı olan türleri tanımlamaları ve ateş yanıklığı tampon bölgesinin tanımlanması için başvuruda bulunma niyetlerini ifade etmeleri gerekmektedir. PHSI tarafından ilgili kontrollerin yapılmış olmasından sonra izin verilir ve PHSI tarafından askıya alınabilir.

3.2.1 Bitki Pasaportu Kullanımı

İngiltere'de BP çoğu kez 92/105/AET Komisyon Direktifi Madde 1 (3)'te belirtilen 10 maddelik bilginin tamamını içerebilen sadece ürüne eşlik eden bir belgeden (teslimat notu) oluşmaktadır. Standart bir bitki pasaportu düzenlenmemektedir. Bunun yerine belirli bilgiler genel ticari belgelerde yer almaktadır. Ulusal Bitki Sağlığı Tohum Kontrol Servisi, gerekli bilginin sisteme dahil edilmesinin en iyi yolu konusunda tavsiye verebilmektedir. Bitki pasaportları düzenlenirken bununla ilgili olarak 3 tercih yapılabilmektedir:

1. Gerekli olan tüm bilgi teslimat notu üzerinde veya ürünlere eşlik eden diğer belge üzerinde bulunabilir. Bu seçenek pek çok tedarikçi için en basit yoldur.
2. Pasaport bilgisi bitkilere ve bitkisel ürünlere iliştilmiş olan etiketler ile ürüne eşlik eden teslimat notu veya diğer belgeler arasında paylaşılabilir. Bu durumda pasaport bilgisinin tamamı teslimat notu veya eşlik eden belge üzerinde bulunmak zorunda olmakla birlikte söz konusu bilginin daha kısa bir listesi de etiketler üzerinde yer alabilir.
3. Tüm pasaport bilgisi detayları teslimat notu veya eşlik eden belge üzerinde yer almadan bitkilere, bitkisel ürünlere veya ambalajlarına iliştilmiş etiketler üzerinde bulunur. Bu şekilde bir tercih yapılması halinde, her bir "ticareti yapılabilir birim" için

(aynı üretici tarafından ve aynı tüketici için, aynı partide üretilen aynı çeşit bitkileri için) en azından bir etiket olmalıdır. Düzenlenen tüm bitki pasaportlarının bir kaydı tutulmalıdır.

Pasaport düzenlenmeyen ürünler hakkında bilgi, aynı teslimat notu üzerinde veya diğer belge üzerinde bulunabilir. Pasaport unsurları açık bir şekilde belirtilmelidir. Örneğin, teslimatın iki bitki pasaportu gerektiren ve bir tanede de bitki pasaportu gerektirmeyen ürün için gerçekleştirilmesi durumunda, üç ürün hakkındaki bilgiler aynı belge üzerinde listelenebilir. Bununla birlikte, pasaport olan ürünler diğerinden “P”, “PP” veya asteriks ilavesi yapılarak kolaylıkla ayrılmalıdır. Pasaport detayları ürünün büyüklüğüne bakılmaksızın gerekli olmaktadır. Örneğin, teslimatın çok sayıda pasaport gerekmeyen ürünlerle birlikte bir turunçgil bitkisinden oluşması durumunda, gerekli pasaport bilgileri etiket üzerinde bulunmalıdır.

AB korunmuş bölgelerine gönderilen bitkilerin perakende satışı, çevre düzenlemesi veya kendi kullanım amaçları için olsa bile bitki pasaportu taşımaları gerekebilir. Ancak, bu gibi tüm bitkilere bitki pasaportu verilmesi tavsiye edilmektedir. Evini başka bir Üye Devlete taşıyan ve bitkilerini yanlarına almak isteyen ev sahiplerine herhangi bir korunmuş bölge şartına uyma ihtiyacı durumunun kontrol edilmesi için PHSI ile temasa geçmeleri tavsiye edilmektedir. Ticari üreticiler için ise özel hükümler de olabilir. Örneğin, bitkilerini “Ateş Yanıklığı” konukçuları olan ülkelere göndermek istemeleri halinde ateş yanıklığı “Tampon Bölgesi” içerisinde olduğu konusunda fidanlıkları kayıt altına almak zorundadırlar. Söz konusu bitkileri AB korunmuş bölgesine göndermek istemeleri halinde ise daha fazla tavsiye için yerel PHSI ile temasa geçmeleri istenmektedir.

Süs bitkileri çoğaltım materyalleri için ise ilave tedarikçi belgesi şartları uygulanmaktadır. Bununla birlikte uygulamada gerekli ek detayların dahil edilmesi için uyarlanan bitki pasaportu ile birlikte her iki amaç için de tek bir belge kullanılmaktadır. Süs bitkileri çoğaltım materyali için tedarikçi belgesi şartları toptan satışlar haricinde tüm pazarlama aşamalarında uygulanmaktadır. Meyve ve sebze bitkileri ile ilgili olarak

yetkilendirilmesi gerekenler sadece üreticiler olmakla birlikte, perakende satışlar haricinde bu tür materyalin pazarlanmasında tedarikçi belgesi şartları uygulanmaktadır. Ancak üretim ve satışlarının tamamını yerel pazarlar için gerçekleştiren, bu tür materyali üreten küçük üreticilerin herhangi bir aşamada tedarikçi belgeleri düzenlemeleri gerekmemektedir.

3.2.2 Bitki Pasaportları ve Korunmuş Bölgeler

Belirli korunmuş bölgeler ile ilgili zararlıların taşıyıcısı olabilecek bitkiler ve bitkisel ürünler listesi bulunmaktadır. Bunun dışında korunmuş bölge bitki pasaportları için kullanılacak AB kodlarının da listesi yer almaktadır. Bununla birlikte İngiltere’de korunmuş bölge bitki pasaportları formatını yöneten AB mevzuatı bulunmamaktadır. İngiltere’de bununla ilgili olarak üç farklı sistem kabul edilebilir (Anonymous 2005b):

1. Söz konusu organizma için korunmuş bölgesi olan tüm Üye Devletler için ülke kodlarının yer aldığı bitki pasaportu üzerinde “ZP” kodu bulunur. Örneğin, “tütün beyazsineği” için korunmuş bölgeye girecek olan begonya bitkileri için bitki pasaportu üzerinde “ZP-UK, FI, IRL, P, S gibi ülke kodları yer alır. Daha sonra ürün, tütün beyazsineği için İngiltere ve diğer tüm korunmuş bölgelerin tamamında serbest dolaşıma çıkabilir.
2. “ZP” kodundan sonra sadece ürünün gideceği ülke kodu pasaport üzerinde bulunmalıdır.
3. “ZP” kodundan sonra Korunmuş bölgeleri listeleyen AB Direktifinin Ek’ine uygun referans pasaport üzerinde yer almalıdır. Örneğin Direktifin Ek’inde madde a2 olarak “tütün beyazsineği” korunmuş bölgeleri listelenmektedir. Bitkileri “tütün beyazsineği” korunmuş bölgelerine göndermek için “ZP-a2” kodu kullanılır. Bu kod kullanılarak bitkiler tüm “tütün beyazsineği” korunmuş bölgelerine giriş yapabilir.

3.2.3 Tohumluk Patatesler için Bitki Pasaportları

Tohumluk patates yetiştiricilerinin bitki pasaportu amaçları için Defra'ya kaydedilmesi gerekmektedir. Kayıt işlemi de yerel PHSI'ye Tohumluk Patates Gruplandırma Planı için yıllık başvuru formları sunularak yapılır. Tohumluk patateslerin İngiltere içerisinde kalması veya başka bir Üye Devlete gönderilmesine bakılmaksızın AB içerisinde ticaret zincirinin her aşamasında bitki pasaportu bulunması gerekmektedir. Tohumluk patatesler piyasaya arz edildiklerinde resmi sınıflandırma etiketleri taşımak durumundadırlar. Bu şartları kolaylaştırmak için, resmi etiketlerde hem sınıflandırma hem de bitki pasaportu amaçları için gerekli tüm bilgi yer almalıdır. Ayrı pasaport gerekmemektedir.

Resmi etiket üzerinde aşağıdaki bilgiler yer almaktadır:

1. Üye Devlet kodu (UK)
2. Ürünün üretildiği ülke (İngiltere ve Galler)
3. Tür (temel ve sertifikalı tohumluk patatesler)
4. Sınıf
5. Kategori (ön temel, temel veya sertifikalı)
6. AB derecesi (uygun olması durumunda)
7. Çeşit
8. Üretici sayısı

Depolama, sınıflandırma ve piyasaya arz amacı için 50 kg'nin üzerinde depoya "kaldırılmış" olarak taşınan gruplandırılmış tohumluk patateslerin bitki pasaportu taşıma zorunluluğu bulunmaktadır. Ayrıca tohumluk patateslerin, çiftlikten ambalaj istasyonuna taşınması halinde de mutlaka bitki pasaportu taşımaları gerekmektedir. Belli koşullara bağlı olmakla birlikte, perakende satış için 50 kg'den daha az miktarlardaki tohumluk patateslerin resmi etiket taşıma zorunluluğu bulunmamaktadır. Yine de resmi olarak etiketlenmemiş olan bu gibi materyaller için bitki pasaportu gerekebilmektedir. Perakende satış yerleri için tohumluk patateslerin yeniden

ambalajlanması durumunda ise söz konusu perakende paketleri için bitki pasaportu düzenlemek üzere yetkilendirilme gerekecektir.

Resmi sınıflandırma etiketlerinin bitki pasaportları olarak kullanılabilmesi için PHSI tarafından genel olarak aşağıdaki bilgi etiketlere ilave edilir:

1. “AB bitki pasaportu” ibaresi,
2. “EW” İngiltere ve Galler’deki Bitki Sağlığı ve Tohum Teftişi kodu
3. “ZP” Korunmuş bölge kodu

3.2.4 Depo Patateslerinin Geriye Dönük İzlenmesi

AB içerisinde ticarete depo patateslerinin bitki pasaportu taşıma zorunluluğu yoktur. Ancak, PHSI’de bitki sağlık probleminin kaynağına kadar izlenmesini mümkün kılan “geriye dönük izleme” rejimine tabi tutulurlar. AB mevzuatı üreticilerin kayıt altına alınmasını gerektirmektedir. Defra hâlihazırda üreticilerin iki kez kayıt altına alınmasını gerektirmeyen İngiltere Patates Konseyini (BPC) kullanmaktadır. Geriye dönük izleme şartlarına uyum sağlamak için BPC kayıt numarasının patates çuvalları üzerinde ya da çuvallara veya diğer ambalajlara iliştilmiş etiketler üzerinde bulunması gerekmektedir. Patateslerin depolarda veya dağıtım merkezlerinde yeniden ambalajlanması durumunda söz konusu deponun veya dağıtım merkezinin kayıt numarası kullanılmalıdır. Depo veya dağıtım merkezi, PHSI’nın gerekli olması halinde, bireysel üreticiye kadar patateslerin geriye dönük izlenmesi için yeterli kayıtları muhafaza etmelidirler.

3.2.5 Değişirme Bitki Pasaportları

Hâlihazırda bitki pasaportu düzenlenmiş olan bitkilerin satış veya dolaşım için bölümlere ayrılması veya karıştırılması halinde, bitkinin daha sonraki dolaşımı için bitki pasaportu gerekmektedir. Bu durumlarda, “RP” işaretini taşıyan değişirme pasaportu düzenlenmesi gerekmektedir. Değişirme pasaportları için iki seçenek mevcuttur:

1. Hem ilk üreticinin hem de ticareti gerçekleştiren kişinin kayıt numarası yer almalıdır veya

2. Müşteriye malı sağlayan kişinin açıklanması konusunda kaygı duyulması halinde, ilk üretici için ticareti yapan kişinin kendi kodu tercih edilebilir ve yerine kullanılabilir. Bu durumda, her bir üretici için farklı bir kodun olması gerekmektedir. PHSI, kodundan ilk üreticiyi tanımlayabilmektedir ve PHSI'nın ihtiyaç duyması halinde bu bilginin verilmesi gerekmektedir. Örneğin, AB1 kodunun üreticiye verilmesi halinde söz konusu bilgi şöyle görünür: AB Bitki Pasaportu UK/EW 34567 WK1/RP AB1

İlk üretici tarafından yukarıdaki bilginin belirtilmesi halinde değiştirme pasaportlarında sadece korunmuş bölge detayları yer alır. Sıradan pasaportlar ticaret zincirinde korunmuş bölge pasaportları derecesine yükseltilemez.

3.2.6 Bitki Pasaportları Alındıktan Sonra Yapılacaklar

PHSI'nın zararlı veya hastalık salgınının geriye dönük izleyebilmesini sağlamak için alınan bitki pasaportları (değiştirme bitki pasaportları dahil) muhafaza edilmelidir. Tedarikçinin teslimat notunu pasaport olarak kullanması veya bölünmüş pasaport (bilginin bir kısmının etiket üzerinde kalanın da eşlik eden belge üzerinde yer aldığı) göndermesi halinde, sadece eşlik eden belge muhafaza edilir. Tüm pasaport bilgisinin etiket üzerinde bulunduğu hallerde ise etiket saklanmalıdır. Bununla birlikte bu durum uygulamada her zaman kullanılmamaktadır (örneğin, etiketlerin bitkilerin taşındığı kutulara sıkıca yapıştırılmış olması hallerinde) ve bazı etiketler kolayca yanlış yerlere yerleştirilmektedir. Bu durumlarda, PHSI'nın kontrolleri için kolaylıkla girilebilmesi şartıyla pasaport bilgileri, el kitabı veya bilgisayar günlüğü üzerine kopyalanabilir.

Satın alınan veya satılan ve ambalaj, depolama, nakliye veya teslimat sırasında gerçekleştirilen herhangi bir karışım ve bitki çoğaltım materyali kayıtları da tutulmalıdır (yazılı veya silinmeyecek başka bir biçimde). İlk tedarikçi belgesinin saklanması gerekli değildir (bu belgenin bir kısmının bitki pasaportunu oluşturmaması halinde).

3.2.7 Özel Durumlar

Yukarıda bahsedilen uygulama ayrıca korunmuş bölge ve değiştirme bitki pasaportları düzenlenmesi amacıyla izin talebinde bulunmak için de kullanılır: Bu da firmaların kendileri tarafından hazırlanır ve düzenlenir. Sorumlu resmi kurum tarafından yapılmaz. Korunmuş bölgelere bitkileri satmak için izin, ilave kontrollerden sonra özel bir onay ile verilir. Perakende satışlar ve özel nakliye araçları ile taşınan bitkiler dahil olmak üzere Ek V, Kısım A, Bölüm II, madde 1 de yer alan korunmuş bölgeler için amaçlanan bütün bitkilere bitki pasaportları verilmesi tavsiye edilmektedir.

3.2.8 Sistemden Muafiyet

1993 yılı Bitki Sağlığı Talimatı, 10. maddede, program V’de listelenen bitkilerin bitkisel üretim alanına profesyonel olmayan kişiler tarafından yerel piyasadaki son kullanım için toplam üretimlerin satışını yapan küçük üreticiler¹¹ veya işleyiciler tarafından yerel olarak hareket etmesi şartıyla bitki pasaportu olmadan hareket edebilirler. Yerel hareket 50 km.’lik alandaki hareket olarak düşünülür. Bu muafiyet özel bitki sağlık risklerine yol açmayan uzmanlaşmış fidanlıklara uygulanmaz. Nihai tüketiciler bitkilerini ticari amaçla yetiştirmeyen kişiler olarak düşünülür. İngiltere’de pek çoğu amatör bahçeci olan, az sayıda bitki fazlasını satan veya hayır için para toplayan çok sayıda küçük üretici vardır. Merkezi otoriteye göre, İngiltere ve Galler’de küçük üreticilere muafiyet nerdeyse hiç uygulanmamaktadır. Küçük üreticiler kayıttan muaf olabilirler ancak yine de bitki sağlığı şartlarına tabidirler ve karantina gözetim programı kapsamında kontrol edilebilirler.

¹¹ Küçük üretici: Tanımı inspektör elkitabında şu şekilde verilmektedir: “bir fidanlığın küçük olarak düşünülebilmesi için bitkisel üretimin toplamda 1000 m² den daha az alanı ve cam veya plastik seraların 100 m² den daha az alanı işgal etmesi veya PHSI tarafından 2 fidanlık değerlendirmesinin işletme devrinin %10 dan daha fazla olması gerekmektedir”.

3.2.9 Uygulama

Karantina organizması bulunması durumunda, bitki sağlık önlemlerini uygulayan, bitki pasaportu düzenlenmesi için izni sınırlandıran yasal uyarı hizmeti ilgili firmaya verilir. Karantina önlemleri genel olarak, materyalin taşınmasına kısıtlama yaparak, imha ederek, uygun muamele ve ekstra kontrol yaparak uygulanır. Bitki pasaportu düzenleme izni zorunlu olmadıkça askıya alınmaz. Bir firmanın geçerli bitki pasaportları düzenlemesinde yetkili olmadığıının ispatlanması halinde askıya alınabilir. Genel olarak bir ihlalin olması halinde, sorumlu kişi inspektör tarafından uyarılır ve gerekli olması durumunda daha ileri eğitim önerisi yapılır. 1993 yılı Bitki Sağlığı Talimatında belirtilen hükümleri ihlal eden herhangi bir kişi cezaya çarptırılır.

3.3 HOLLANDA BİTKİ PASAPORT SİSTEMİ

Bitki sağlığı konularından sorumlu olan yetkili kuruluş *Plantenziektenkundike Dienst*¹² (PD)'dir. PD, bitki pasaportu konusunda nihai sorumluluğa sahiptir. Fakat sadece turunçgil bitkileri için bitki pasaportu düzenlenmesi konusu çalışma alanının büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Diğer bitki grupları için, üç yarı kamu niteliğinde olan genel kontrol kurumları yetkilendirilmiştir (Anonymous 2006).

Hollanda'da bitki pasaport sistemi için sorumluluk Hollanda Bitki Koruma Servisi (PD) ile üç genel kontrol kurumları, Çiçek Soğanları Kontrol Servisi (BKD), Tohumluk Patates Kontrol Servisi (NAK), Bahçe Bitkileri Kontrol Servisi (Naktuinbouw) arasında kendi yetki alanlarında dağılmıştır.

Bahçe bitkileri ve süs bitkileri çoğaltım materyali ticareti ve/veya üretimi ile ilgili olarak firmaların kayıt altına alınmasından Naktuinbouw sorumludur. Fidanlıklarının ateş yanıklığı ile bulaşık olmaması koşuluyla korunmuş bölgeler bitki pasaportu düzenleme izni Naktuinbouw tarafından her yıl yenilenmektedir.

¹² *Plantenziektenkundike Dienst*: Hollanda Bitki Koruma Servisi

Naktuinbouw, yetkilendirilmiş firmalar için bitki pasaportları resmi etiketlerini düzenlemektedir. Etiket üzerinde firmanın kayıt numarası bulunmamaktadır. Ancak, her bir etiketin ayrı seri numarası vardır. Üretim partilerine kadar ürünleri izleyebilen Naktuinbouw veri tabanında bulunan verilerle izlenebilirlik sağlanmaktadır. Düzenli bitki sağlık kontrolleri sırasında, Naktuinbouw tarafından ve PD tarafından denetimler sırasında, bitki pasaportlarının doğru kullanımı ve düzenlenmesi temin edilmektedir.

Meyve ağaçları için bitki pasaportları, bitki pasaportları için gerekli bilginin ilişitirildiği ayrı resmi etiketlerden oluşmaktadır. Resmi etiketlerde üretici kayıt numarası yer almamaktadır.

Uygulamada, bitki pasaportları ile çoğu kez pazarlama Direktifleri veya sertifikasyon için gerekli etiket beraberdir. Sertifikalı meyve ağaçları (Naktuinbouw), tohumluk patates(NAK) ve çiçek soğanları (BKD) için ürüne eşlik eden resmi (sertifikasyon) etiket de bitki pasaportudur. Her bir etiketin ayrı bir kimlik numarası olmasına ve sadece Naktuinbouw tarafından düzenlenmesine rağmen, Naktuinbouw firmanın kayıt numarasını taşımayan bitki pasaportlarını da düzenleyebilir. Böylece tam izlenebilirlik garanti edilir. Bitki pasaportlarının doğru kullanımı ve düzenlenmesi, kontrol kurumları tarafından düzenli bitki sağlık kontrollerinde ve PD tarafından kontrol kurumlarının denetleme ziyaretlerinde doğrulanır. Meyve ağaçları için bitki pasaportları 92/105/AET Komisyon Direktifi Ek'inde belirtilen ilgili tüm bitki pasaport bilgisi ile sertifikasyon veya AB Pazarlama Direktifleri için gerekli bilginin bitkilere ilişitirilen ayrı resmi etiketlerinden oluşmaktadır. Resmi etiketlerde üreticinin kayıt numarası yer almamaktadır.

Bölgesel geçerliliği olan “ZP” korunmuş bölge işareti her zaman kullanılmaktadır. Bitki pasaportu ile ilgili tüm gerekli bilgi kayıt numarası dahil eşlik eden belge, teslimat notu veya faturada normal olarak tekrarlanmaktadır. Yayınlanan ve alınan bitki pasaportlarının kayıtları tüm üreticiler tarafından tutulmaktadır. Naktuinbouw tüm kayıtlı firmalarda yıllık olarak belge kontrolü gerçekleştirmektedir. Bu kontrol düzenlenen ve alınan bitki pasaportlarını kayıt tutulmasını ve diğer ilgili belgeleri de kapsamaktadır.

Hollanda'da bitki pasaport sistemi esasen ateş yanıklığı tampon bölgeleri açısından ele alınmaktadır. 2000/29/AT Konsey Direktifi Ek IV B madde 21 şartlarının karşılanmış olması şartıyla, Naktuinbouw sorumluluğu kapsamında kayıtlı ve yetkilendirilmiş firmalar ateş yanıklığı korunmuş bölgelerine yönelik hüküm altına alınan maddeler için bitki pasaportunu düzenleyebilirler. Ateş yanıklığı için meyve ağaçları ve süs bitkileri konukçularına eşlik eden bitki pasaportu resmi bir etikettir ve bu etikette AB pazarlama Direktifleri ve/veya sertifikasyon ile ilgili bilgi yer almaktadır. Etiket üzerinde 92/105/AET Komisyon Direktifi Madde 1(3)(a)'da istenilen madde (4) (kayıt numarası) yer almamaktadır. Bununla birlikte, bitkisel materyalin üretici ve üretim yerine kadar hemen izlenmesi hâlihazırda kullanımda olan etiket temelinde, Naktuinbouw veritabanı ile mümkün olmaktadır.

PD ve Naktuinbouw fidanlık dışı ve fidanlık içi resmi bitki sağlık kontrollerini ateş yanıklığı tampon bölgelerinde en uygun zamanlarda gerçekleştirirler. Naktuinbouw belge kontrollerini yılda en az bir kez gerçekleştirmektedir.

BİTKİ PASAPORTU
(Kendinden yapışkanlı)

Şekil 3.1 Kendinden Yapışkanlı Bitki Pasaportu Örneği

3.4 MALTA BİTKİ PASAPORT SİSTEMİ

Bitki Pasaport Sisteminin ilk amacı yerel bitki sağlık durumunun optimum koşullarda tutulmasıdır. 1 Mayıs 2004 tarihinden itibaren Malta'da bitki pasaportu düzenlenmesi gerekli olmuştur. AB üyesi bir devlet olarak Malta, Üye Devletler içerisinde ve arasında bitkilerin serbest dolaşımı için bitki sağlık sertifikası ile uyumlu bitki pasaport sistemini kabul etmiştir. Böylece, Üye Devletlere bitkisel materyal veya bitkisel kaynaklı ürünleri diğer AB Üye Devletlerine göndermek isteyen Malta vatandaşlarının, Kontrol ve İnspektörlük birimi tarafından ilgili sertifikaları edinmeleri doğrultusunda bir çağrı almalarına gerek kalmamıştır. Bu şekilde, Malta'da ve diğer Üye Devletlerde üretilen bitki materyalleri ve ürünlerinin hareketine ilişkin daha fazla otonomi elde edilmiştir. Diğer taraftan üçüncü ülkelere ihracat yapmak isteyen kişilerin gerekli bitki sağlık sertifikalarının düzenlenmesi hakkında daha fazla bilgi için, Kontrol ve İnspektörlük birimi ile temasa geçmeleri gerekmektedir.

Bitki Pasaportu, işletmelerde düzenli olarak kontrolün sağlandığını, kayıtlı üreticiler tarafından üretimin gerçekleştirildiğini, bitkilerin tüm karantina zararlıları ve hastalıklarından arı olduğunu ve bu zararlı ve hastalıklardan arı bir ortamda yetiştirildiğini, diğer ülkelere ithal edilen bitkilerin kayıtlı bir ithalatçıdan edinildiğini, varış yerinde kontrolden geçtiğini ve karantina zararlıları ve hastalıklarından arı bulunduğunu garanti etmektedir.

Bitki pasaport şartlarına ilaveten, önemli zararlılar ve hastalıklara konukçuluk eden belirli türlerdeki bitkiler ve bitki çoğaltım materyaline tedarikçi belgesi eşlik etmelidir. Bu belge, ticareti yapılan materyalin kaliteyi etkileyen organizmalardan önemli oranda arı olduğunu teyit etmektedir. Resmi üretici kaydında kayıt altına alınması gerekenler 5 madde de sıralanabilir:

1. Bitkileri, bitkisel ürünleri ve diğer maddeleri üreten ve pazarlayan üreticiler/ithalatçılar/tahsilat merkezleri/tüccarlar,

2. Depo patates yumruları ve turunçgil meyvelerini üretim bölgelerinde pazarlayan depo patatesi ve turunçgil üreticileri/tahsilat merkezleri,

3. Ürünü doğrudan kişilerden pazarlayan kooperatifler/üretici grupları/dernekleri,

4. Ürünün daha ileri pazarlama için bölünmesi halinde veya ürünleri dikip yetiştiren fidan satış yerleri/bahçe merkezleri/marketler,

5. Temel faaliyetin orman odunu olduğu ve bitki sağlık mevzuatına tabi olduğu durumlarda odun ithalatçıları/tüccarları.

Resmi üretici kaydında kayıt altına alınmayanlar da 3 madde halinde belirtilebilir:

1. Küçük üreticiler: Yarım gün temelinde bitkisel materyali çoğaltma, üretme veya satış faaliyetlerini gerçekleştiren üreticilerdir. Tüketiciye satış yapan, doğrudan tüketici ile ticaret yapan, bitkisel materyalin dolaşımı ile ilgili olmayan ve bitkilerin ve bitkisel ürünlerin ithalat faaliyetlerini gerçekleştirmeyen küçük üreticiler bu gruba dahil olurlar,

2. Bitkisel materyalin üretimi ile profesyonel olarak ilgili olmayan fidanlık satış yerleri/bahçe merkezleri/ pazarlar,

3. Bütün üretimin kooperatifler, konsorsiyumlar veya derneklerden alındığı kooperatif/konsorsiyum/dernekler

Resmi üretici kaydına dahil edilen depo patatesleri ve turunçgil üreticileri, tahsilat merkezleri ve tüccarlarının yükümlülükleri aşağıdaki gibidir:

1. Nakil edilecek mallar için ambalaj, konteyner veya diğer nakliye araçları üzerinde kayıt numarası belirtilmelidir,

2. Bitki Sağlık Dairesi ile işbirliği halinde olunması gerekir ve

3. 30 gün içerisinde sunulan verilerle ilgili olarak çeşitlerin bildirimini gönderilmesi gerekmektedir.

Bitki Pasaportu düzenlemek isteyenlerin bitki pasaportu düzenlemek üzere yetkilendirilebilmelerinden önce üretim yapılan işletmenin ve üretilen bitkilerin kontrol edilmesi gerekmektedir. Yetki, Bitki Sağlık Dairesi tarafından verilir. Bu yetki ayrıca daha önceden belirtilen tedarikçi belgesini düzenlemelerine imkân sağlamaktadır. Aynı bir tedarikçi belgesinin düzenlenmesi, sadece kişinin bitki pasaportları düzenlemek için hâlihazırda yetkilendirilmemiş olması halinde gerekli olacaktır. Bitki pasaportu düzenleme yetkisi için üretici ve ithalatçıların başvuru formunu doldurmaları gerekmektedir. Başvurunun Bitki Sağlık Dairesi'ne verilmesini takiben üretim yerinin bitki sağlık şartlarını karşıladığını temin etmek üzere bir kontrol gerçekleştirilir. Kontrol sırasında üretim yeri onay almaz ise, Bitki Sağlık Dairesi başvuruyu reddedebilir. Daha önceden başvuru formunda belirtilen bilgilerde değişiklik olması halinde, Bitki Sağlık Dairesi'ne bilgi verilmelidir.

3.4.1 Bitki pasaportları/Tedarikçi belgeleri Tipleri

3 tip bitki pasaportu bulunmaktadır:

3.4.1.1 Normal Bitki Pasaportu

Normal bitki pasaportu fidanlıkta üretilmekte olan bitkiler için ve ticari olarak tarımsal faaliyette bulunan diğer kişilere satılan bitkiler için kullanılmaktadır. Örn. Çiftçiler, bahçe merkezleri v.s. Normal bitki pasaportu fidanlık sahibi tarafından düzenlenir.

Çizelge 3.1 Normal Bitki Pasaportu

Bitki Sağlık Dairesi

Teftiş&İnspektörlük Birimi

MALTA

AB Bitki Pasaportu

AB Kalitesi

Kayıt No:

Pasaport No:

Botanik Adı:

Çeşit:

Miktar:

Menşei:

Kaynak: Anonymous 2004b

3.4.1.2 Değişirme pasaportu

Değişirme pasaportu, ürünün partiler halinde bölünmesi ve tarım sektöründe faaliyet gösteren kişilere satılması hallerinde, diğer AB ülkelerinden bitki ithal eden kişiler tarafından kullanılır. Ürüne eşlik eden bitki pasaportu, fidanlık sahibi veya sağlayıcı tarafından saklanır ve en az bir(1) yıl süre ile saklandığı yerde kayıt altına alınmak durumundadır. Örneğin 100 sandık kabak bitkisi, 200 sandık karnabahar bitkilerinden oluşan sebze fidelerinin ithal edilmesi halinde, söz konusu parti 5 üreticiye satılacaktır. Bunun sonucunda da sağlayıcı, gerekli tüm bilginin bulunduğu değişirme pasaportlarını düzenlemek durumundadır. Ancak pasaport üzerinde menşei yeri de yer almalıdır. Bu uygulamanın nedeni, bir kişinin bitkilerinin ölü olduğunu bildirmesi ve laboratuvar testi neticesinde karantina zararlısı/hastalığı tespit edilmesi halinde, orijinine kadar izleme yapılması gerekmektedir. Bu nedenle, İtalya'dan ithal edilen bir ürün için sağlayıcıdaki kayıtlar incelenir ve menşei üretim yeri tespit edilir. Bu bilgi üzerine söz konusu karantina hastalığı AB Komisyonu'na, diğer Üye Devletlere ve ürünün geldiği ülkeye bildirilmelidir. Sonuç olarak sağlayıcı, kalite materyalinin satın alınmasından sorumlu olmaktadır.

Çizelge 3.2 Değişirme Pasaportu

Bitki Sağlık Dairesi	
Teftiş&İnspektörlük Birimi	
MALTA	
AB Bitki Pasaportu	Botanik adı:
AB Kalitesi	Çeşit:
RP (Değişirme Pasaportu İşareti)	Miktar:
Kayıt No:	Kategori:
Pasaport No:	Menşei:

Kaynak: Anonymous 2004b

3.4.1.3 Korunmuş Bölge Pasaportu

Bu tip bitki pasaportu, bir korunmuş bölgeden başka bir korunmuş bölgeye düzenlenir. Örn. Korunmuş bir bölgeden korunmuş bir bölgeye turunçgil ağaçları için bitki pasaportu üzerinde PZ-F,EL,P,M kodları yer alır. Bunun anlamı, turunçgil ağaçları bu ülkeler arasında dolaşıma çıkabilir.

3.4.2 BİTKİ PASAPORT KONTROLÜ

Bitki Pasaportu Kontrolleri 4 şekilde gerçekleştirilir (Anonymous 2004b):

1. Belge Kontrolleri

İnspektör sorumlu kişiye tüm kayıt defterini göstermesini talep eder. Kayıt defterlerinde şu bilgiler yer almaktadır: bitkilerin ve bitkisel ürünlerin satın alımları ve satışları, AB ülkelerinden alınan bitki pasaportları, üçüncü ülkeler için sınır kontrol noktasındaki inspektör tarafından imzalanan bitki sağlığı dolaşım belgesi, tedarikçi belgesi için çeşit adı, yerel çeşit kanıtı için tohum orijini, alan planı fidanlık. alan planı inspektörün görevlerini daha etkin bir biçimde yerine getirebilmesi için inspektöre gösterilecektir.

2. İşletmelerin fiziksel kontrolleri

Çoğaltma döngüsünde kullanılan ekipman, çoğaltma alanlarındaki hijyen şartları, mevzuata göre pestisitler ve çoğaltım alanlarının temizliği ve ekipmanların bakımına ilişkin kayıtların tutulmasına yönelik olarak işletmeler kontrol edilir.

3. Bitki Sağlık Kontrolleri

Daha önceki yıllardaki salgın hastalık kontrolleri, çoğaltım materyali ve bitkilerin zararlı organizmalar açısından kontrolü, ilgili mevzuatta belirtildiği şekilde, zorunlu sürveyler için ve zararlı ve hastalıklar için numune toplanması ile ilgili bitki sağlık kontrolleri yapılır.

4. Rapor Yazılması

İnspektör, kontrol raporunu hazırlamasını takiben, gerekli tavsiyelerin bir nüshasını fidanlık sahibine sunar.

Kayıt altına alınanlar için yerine getirilmesi gereken koşullar aşağıdaki gibidir:

Üreticiler için:

1. İşletmelerinde üretilmekte olan ürünleri gösteren güncel bir plan tutmak,
2. Bitki pasaportu ile dolaşıma giren bitkisel materyali ve gelen pasaportların kaydını tutmak,
3. Teftiş ve İnspektörlük Birimi ile iletişimi sağlayacak, bitki sağlık problemleri ve bitkisel materyallerin üretimi hakkında ilgili teknik bilgiye sahip sorumlu bir kişi belirlemek,
4. Bitki sağlık servisleri tarafından oluşturulan protokole göre vejetasyon döneminde görsel kontrolleri gerçekleştirerek bitki sağlık problemlerini izlemek. Zararlı veya hastalık ile karşılaşılması halinde, bitki sağlık servisine bilgi verilir,
5. Bitki sağlık dairesi ile işbirliği halinde olmak,
6. AT/tedarikçi belgesini düzenlemek,
7. Satın alınan materyalin bitki pasaportunu bir yıl süre ile saklamak

8. Kayıt talebinin sunulmuş olduğu koşullarda herhangi bir değişiklik olması halinde 30 gün içerinde Bitki Sağlık Dairesine bilgi verilir.

Ticari ithalati/ihracatçılar için:

1. Bitki pasaportu ile dolaşıma giren bitkisel materyalin ve gelen pasaportların kaydını tutmak,

2. Bitki Sağlık Dairesi ile işbirliği halinde olmak,

3. AT/tedarikçi belgesini düzenlemek,

4. Satın alınan materyalin bitki pasaportunu bir yıl süre ile saklamak,

5. Kayıt talebinin sunulmuş olduğu koşullarda herhangi bir değişiklik olması halinde 30 gün içerinde Bitki Sağlık Dairesi'ne bilgi verilir.

Tahsilt merkezleri, patates ve turunçgil tüccarları için:

1. Nakledilen rn için, kayıt numarası ambalaj üzerine veya nakil aracı üzerine yerleştirmek,

2. Bitki Sağlık Dairesi ile işbirliği halinde olmak,

3. Sunulan veri ile ilgili değişiklikleri 30 gün içerisinde bildirmek.

3.5 YUNANİSTAN BİTKİ PASAPORT SİSTEMİ

Yunanistan'da bitki pasaport sistemi, 2003 yılında 14 Mart 2003 tarihli genelgenin yayımlanmasını takiben hız kazanmıştır.

Kayıtlı işletmeler, kayıt ve bitki pasaportu için aynı formu kullanarak aynı zamanda başvuruda bulunurlar. Bitki pasaportlarının düzenlenmesi için özel bir izin bulunmamakla birlikte, bitki koruma servisi tarafından düzenlenen izinde bitki pasaportu düzenlemesi gereken işletmeler için bitki pasaportu hükümlerine net bir atıf yapılmamaktadır. Başvuru formunda belirtilen hüküm altına alınan maddeler için kayıtlı işletmeler bitki pasaportu düzenleyebilirler. Çoğaltım materyali kalite kontrol ve sertifikasyonundan sorumlu ofis tarafından düzenlenen yıllık izinde miktar belirtilirken; başvuru formunda hüküm altına alınmış maddelerin¹³ miktarı belirtilmemektedir. Kayıtlı işletmeler, kalite ve miktar hakkında değişikliklerin bildirimini, çoğaltım materyali düzenlemelerine uygun olarak, çoğaltım materyali ofisine yapmalı ve bu beyannamenin bir nüshasını buldurmamalıdır. Bitki sağlık inspektörleri fidanlık, tarafından üretilen bitkilerin miktarını tespit etmek amacıyla bu beyannameleri görmek isteyebilirler.

Bitki Pasaportu 14 Mart 2003 tarihli genelgede merkezi otorite tarafından standardize edilen ve 92/105/AET Komisyon Direktifi Ekinde belirtilen 10 maddelik bilginin yer aldığı resmi etikettir. Gerekli bilginin referans numaraları da bitki pasaportuna basılmıştır. Seri ve parti sayısının bitki pasaportunun düzenlendiği tarih olması gerekmektedir. Kullanılan dil Yunancadır. Kayıtlı işletmenin adına ilişkin ek bilgi ilave edilmiştir. Kayıt numarası ile ilgili olarak, işletmenin kayıt altına alındığı üç farklı tarım servisi tarafından verilen üç farklı kayıt numaraları arasında seçim yapılabilmektedir (bitki pasaport hizmetleri, bitki çoğaltım materyalleri ve kalite hizmetleri). Ancak bu durum karışıklığa neden olabilmekte ve hızlı izlenebilirliği engelleyebilmektedir (Anonymous 2004c).

¹³ 2000/29/AT Konsey Direktifi Ek V Kısım A'da listelenen Topluluk içerisinde dolaşımı için bitki pasaportu taşıması gereken bitkiler, bitkisel ürünler ve diğer maddeler

Bitki pasaportları, kayıtlı işletmeler tarafından düzenlenir, basılır ve daha sonra da saklanır. Genel olarak, bitki pasaportları bitkilere veya hüküm altına alınan maddelerin ambalajına iliştilir. Tek bir bitki, bitkiler grubu veya aynı cins, tür veya grup ürünleri için tek bir bitki pasaportu düzenlenir.

Bitki pasaportları, hüküm altına alınmış maddelerin ticari alıcıları tarafından en az bir yıl ve kayıtlı işletmeler tarafından en az üç yıl saklanmalıdır. Yunanistan'da nihai tüketiciler bitki pasaportlarını sadece pasaportun tek bir hüküm altındaki maddeye iliştilirdiği durumlarda almaktadırlar. Diğer durumlarda hüküm altına alınmış maddelerin ticari alıcıları pasaportları muhafaza ederler. Tohumluk patatesler için, bitki pasaport bilgisinin pasaportun bir yüzünde ve tohum bilgisinin diğer yüzünde yer aldığı resmi etiketler kullanılır. Pazarlama direktifleri kapsamında etiketleme amaçları için ilgili ayrıntılar, bitki pasaportlarında verilmemekle birlikte başka bir etikette verilmektedir.

Turunçgil fidanlıkları ve ulusal çoğaltım materyali istasyonunda, 2003 yılından itibaren bitki pasaportları düzenlenmektedir. Bitki pasaportlarının düzenlenmesi suretiyle üreticiler izlenebilmektedir. Yunanistan'da üreticilerin üretilen materyale ilişkin kayıtları tutmaları ve her bir tüketiciye isim, adres ve satış tarihini belirten detaylı bir fatura düzenlemeleri zorunlu olduğu için özellikle çoğaltım materyaline ilişkin belgeleme izlenebilirlik için iyi bir araçtır. Yunanistan bitki pasaportları, 92/105/AET Komisyon Direktifi Madde 1(2) hükümleri ile genel olarak uyumludur. Daha önceden kullanılmamışlardır ve yapışkan etiketlerden ibarettirler. Bazı bitki pasaportları bilgisayarda bazıları da elle yazılmıştır. Botanik adı her zaman Latince ve miktar daima kayıt numarası ve üretici adı ile birlikte belirtilmektedir.

3.6 ÇEK CUMHURİYETİ BİTKİ PASAPORT SİSTEMİ

Çek Cumhuriyeti, bitki pasaportları için standardizasyon derecesi oluşturan 92/105/AET Komisyon Direktifi'ni, ulusal mevzuatta uygulamaktadır. Bitki pasaportu kullanmak isteyen kişilerin Devlet Bitki Sağlığı İdaresi tarafından kayıt altına alınması gerekmektedir. Kayıtlı kişiler, Bitki Sağlık İdaresi'nden bitki pasaportu düzenlemesini talep ederler veya kendileri bitki pasaportu düzenlemek için izin başvurusunda bulunurlar. Kayıtlı kişiler genellikle bitki pasaportlarını kendileri düzenlerler. Devlet Bitki Sağlığı İdaresi, kimlerin bitki pasaportu

kullanabileceği veya kimlerin bitki pasaportlarını kendilerinin düzenleyebileceğine ilişkin olarak bitki pasaport modellerini oluşturmaktadırlar. Bütün bitki pasaportları şartları mevzuatta yer almaktadır. Bitki pasaport sistemi ile ilgili kural ihlali olmadığı sürece bitki pasaportları düzenleme izni geçerliliği süreli değildir. Devlet Bitki Sağlık İdaresi'nin bitki pasaportlarına ilişkin resmi bir yönergesi bulunmamaktadır.

3.6.1 Bitki Pasaportu Örnekleri: Çek Cumhuriyeti'nde kullanılmakta olan bitki pasaportu tipleri aşağıdaki gibidir ([Anonymous 2008](#)):

Çizelge 3.3 A Tipi Bitki Pasaportu

ES – ROSTLINOLÉKARSKÝ PAS		
(AT bitki pasaportu)		
CZ		
(AT Üye Devlet Kodu İşareti)	Sorumlu resmi kurum işareti	
Číslo:		
(Kimlik numarası)		
Registrační číslo:		
(Kayıt numarası)		
Vědecký botanický název:		

(Botanik adı)
Množství:
(Miktar)
ZP: RP:
(Korunmuş bölge işareti) (değişirme pasaportu)
COC:
(Menşei ülke kodu)

Çizelge 3.4 B Tipi Bitki Pasaportu

ES – ROSTLINOĽKARŠKÝ PAS		CZ
Kimlik Numarası:		
Kayıt Numarası:		
Botanik adı:	Miktar:	
.....		
ZP: RP: COC:		
.....		

Çizelge 3.5 C Tipi Bitki Pasaportu

ES -
ROSTLINOLÉKAŘSKÝ
PAS
CZ

Kimlik Numarası:
Kayıt numarası:
Botanik adı:

Miktar:
ZP: RP:
COC:

ES -
ROSTLINOLÉKAŘSKÝ
PAS CZ

Kimlik Numarası:
Kayıt numarası:
Botanik adı:

Miktar:
ZP: RP:
COC:

ES -
ROSTLINOLÉKAŘSKÝ
PAS CZ

Kimlik Numarası:
Kayıt numarası:
Botanik adı:

Miktar:
ZP: RP:
COC:

ES -
ROSTLINOLÉKAŘSKÝ
PAS CZ

Kimlik Numarası:
Kayıt numarası:
Botanik adı:

Miktar:
ZP: RP:
COC:

3.7 HIRVATİSTAN BİTKİ PASAPORT SİSTEMİ

Hırvatistan hâlihazırda AB Üye Devleti olmamakla birlikte, 2005 yılından itibaren AB Üye Ülke adayıdır. Hırvatistan AB mevzuatı ve AB standartları ile uyum sürecindedir.

Üçüncü ülkelerle geniş dağılımlı bitki ve bitkisel ürün ticareti söz konusu olduğu için zararlı organizma yayılma riski son yıllarda artış göstermiş ve ülke içi bitkisel üretim üzerinde olumsuz etkileri olmuştur. Bu nedenle, bitki sağlığı kaydı ve bitki pasaport sistemi özellikle risk grubu olarak sayılabilecek bitki kategorisi kapsamında bitki sağlığını iyileştirmeyi hedefleyen bir önlemdir. Bitki pasaportu, Hırvat pazarlarına arz edilecek bitkilerin ve bitkisel ürünlerin bitki sağlığı şartlarını karşıladıklarını gösteren ve üretim yerinde yapılan sağlık muayenesinden sonra düzenlenen resmi bir etiket, doküman veya başka bir resmi işaretir. Sistem AB pazarlarında 1993 yılından itibaren yürürlüktedir. AB Üye Devletleri arasında sınırlar kalktığından, hastalık ve zararlı yayılım riski de artış göstermiştir. Bu bağlamda, bitki pasaportu, bitkilerin ve bitkisel ürünlerin sağlıklı olduğunu ve bulaşıklılık durumunda zararının kaynağına kadar izlemeyi mümkün kılmaktadır.

Hırvatistan, Bitki Sağlığı Kanunu hükümlerine uygun olarak bitki pasaport sisteminin başlatılmasının bir ön koşulu olarak bitkiler, bitkisel ürünler ve hüküm altına alınmış maddelerin üreticileri, ithalatçıları ve dağıtımçıları için “fito kayıt” isimli kayıt sisteminin kurulmasına ilişkin faaliyetleri 2007 yılında başlatmıştır. FVO tarafından kabul edilen plana göre kayıt başlatılmıştır.

İlk bitki pasaportları, 2008 yılı sonunda başlatılacaktır. Gelecekte kullanılacak bitki pasaportu örneği henüz bulunmamaktadır. Tarım, Balıkçılık ve Kırsal Kalkınma Bakanlığı, fito kayıt ve bitki pasaportlarının uygulanmasına ilişkin yükümlülükleri konusunda paydaşları bilgilendirmek amacıyla çeşitli çalıştaylar düzenlemektedir. Ayrıca bu amaçlar için tüm Hırvatistan’da bilgilendirici materyal (bilgilendirici broşür ve poster) dağıtımı da yapılmaktadır. Söz konusu materyaller Hırvat dilinde hazırlanmıştır. Fito kayıt, Bakanlık Bitki Sağlığı Dairesi tarafından tutulmaktadır. Kayıt faaliyetleri için kayıt altına alınması zorunlu personel “CARDS 2002” ve “CARDS 2003” eşleştirme projeleri kapsamında eğitim

almışlardır. 2009 yılı sonunda AB ile uyumlu bitki pasaport sistemi ile ilgili ulusal sistemin oluşacağı öngörülmektedir.

Fito-kayıt için, yerine getirilmesi gereken bazı koşullar vardır. Bitki ve bitkisel ürün sahiplerinin, bitkilerin sağlığından sorumlu bir kişiyi işletmelerinde çalıştırmaları gereklidir. Bu kişi, bitki sağlığından sorumludur; önerilen işlemlerin uygulanmasını sağlamalıdır. Söz konusu kişinin yerine getirmesi gerekenler:

1. Yetkili idare ile iletişim içerisinde olmalı ve yapılan tüm değişiklikler konusunda idareyi bilgilendirmelidir,
2. Faaliyetin gerçekleştirildiği işletmenin güncel planını sunmalıdır,
3. Tüm bitki çeşitlerini kayıt altına almalı ve bütün belgeleri en az 1 yıl saklamalıdır,
4. Bitki sağlık muayenesini yönetmelidir,
5. Bitki sağlık muayenesini gerçekleştiren inspektörler ve diğer kişilerle iletişim halinde olmalıdır.

Fito-kayıt için uygulanan prosedür şu şekilde işlemektedir: Öncelikle kayıt olmak isteyenler yetkili idareden başvuru formu talep ederler. Bu başvuru formu doldurulduktan ve form üzerindeki bilgiler incelendikten sonra söz konusu kişiye onu sistemde tanımlayan bir kayıt numarası verilir.

Kurumsal yapılanma ile ilgili olarak, Bakanlık mevcut iç organizasyonuna göre, bitki sağlığı konuları Tarım Müdürlüğü'nün sorumluluğuna girmekte olup üç sektörden oluşmaktadır: Tarım sektörü, bitki sağlığı sektörü ve teftiş işleri sektörü. zararlı organizmalar, bitki koruma ürünleri ve pestisit kalıntıları gibi bitki sağlığı konuları sorumluluğu, Tarım Müdürlüğü Bitki Sağlığı Birimi'ne verilmiştir. Birim, üç daireden oluşmaktadır: Bitki Sağlık Dairesi, Bitki Koruma Ürünleri Dairesi ve Bitki Sağlık Kontrolleri Dairesi.

Bitki sağlığı alanında teknik ve bilimsel destek, çeşitli uzman kuruluşlar tarafından verilmektedir. Bu kuruluşlar, Hırvatistan Cumhuriyeti Tarım ve Ormancılık Bitki Koruma Enstitüsü, Tohum ve Fide Enstitüsü, Orman Araştırma Enstitüsü, Hırvatistan Ulusal Kamu Sağlığı Enstitüsü, Tıbbi Araştırma ve Mesleki Sağlık Enstitüsü olarak belirlenmiştir.

4. AB'YE UYUM ÇERÇEVESİNDE ÜLKEMİZDEKİ UYGULAMALAR

Ülkemizde bitkisel çoğaltım materyalleri için ülke içerisindeki dolaşımında Zirai Karantina Taşıma ve Satış Sertifikası kullanılırken ithalat ve ihracatımızda Bitki Sağlık Sertifikası kullanılmaktadır. Ülke içindeki fidan ve fide üreticileri üretime başlamadan önce üretim yerinin kontrol edilmesi için il müdürlüklerine bir dilekçe ile başvuruda bulunurlar. Müdürlüklerce yapılan kontrol sonucunda yetiştirilecek parsel için Bitki Yetiştirme Ruhsatı düzenlenir. Üreticinin üretim yeri kontrolü, teknik elemanlar tarafından nematod analizi yapılmak üzere toprak örnekleri alınarak Zirai Mücadele Araştırma Enstitüsüne gönderilir. Analiz sonucunda karantinaya tabi nematod tespit edilmediği durumda Bitki Yetiştirme Ruhsatı düzenlenir. Ruhsat verilirken üreticiden üretim esnasında herhangi bir zararlı görülmesi durumunda il müdürlüklerini konudan haberdar edeceği ve herhangi bir para talep etmeden imha edeceğine dair taahhütname alınır. Üretim esnasında vejetasyon kontrolü teknik elemanlar tarafından yılda en az 1 defa olmak üzere yapılır. Üretim materyali ülke içerisinde satışa sunulmadan önce de İl Müdürlüklerindeki teknik elemanlarca kontrol edilerek Şekil 5.1’de yer alan Zirai Karantina Taşıma ve Satış sertifikası düzenlenir.

AB bitki sağlığı mevzuatına tam uyum sağlanması, uygulamaların ülke çapında standart hale getirilmesi, kurumsal değişikliklerin yapılması amacıyla Avrupa Birliği’ne Türkiye’nin adaylığının açıklanmasından sonra 2000 yılında hazırlanan Ulusal Plan’ da bitki sağlığı konusunda hangi uyum çalışmalarının yapılacağı belirtilmiş ve buna bağlı olarak AB kaynaklı destek projeleri hazırlanmaya başlanmıştır.

Belirli bitkilerin, bitkisel ürünlerin veya başka maddelerin Topluluk içinde hareketleri için kullanılacak bitki pasaportları için bir standardizasyon derecesi ile bu tür bitki pasaportlarının yayımlanmasına ilişkin ayrıntılı usulleri ve bunların değiştirilmesi için koşullar ve ayrıntılı usulleri belirleyen 3 Aralık 1992 tarih ve 92/105/EEC sayılı Komisyon Direktifi hükümleri doğrultusunda hazırlanacak olan “Bazı Bitki ve Bitkisel Ürünlerin Dolaşımında Kullanılacak Bitki Pasaportu Hakkındaki Yönetmelik”, Bitki Sağlığı Kanun Taslağının yasalasmasından kısa bir süre sonra hazır hale gelecektir.

Bitki pasaportu sistemine uyum için teknik alt yapının hazırlanması ve izlenebilirliğin sağlanabilmesi için kayıt sisteminin kurulması hedeflenmektedir.

Turunçgil üreticilerinin, patates üreticilerinin ve üretim materyalleri üreticilerinin kayıt altına alınması, depo sahipleri ve bitkisel üretim materyalleri ithalatçıların kayıt altına alınması bu hedef kapsamında ilk etapta gerçekleştirilecektir.

Bu amaç doğrultusunda “TR-2007-IB AG 02” eşleştirme numaralı “Bitki Pasaport Sistemi ve Operatörlerin Kaydı” projesi 12 Kasım 2007 tarihinde onaylanarak AB Üye Devletleri arasında dolaşıma çıkmış olup alınan tekliflerden, ülkemiz yetkilileri tarafından Almanya-Litvanya Konsorsiyumu proje ortağı olarak seçilmiştir. Bu proje ile 2000/29/AT sayılı Konsey Direktifi’nde belirtildiği gibi bitki pasaport sisteminin öncelikle elma, kayısı, şeftali, kiraz ve vişne çoğaltım materyalleri için oluşturulması ve daha sonra diğer bitki gruplarına da genişletilmesi hedeflenmektedir.

Ülkemizde bitki üreticileri genel kayıt sistemi bulunmadığı için bir grup bitki ile başlamak ve proje takibi ile bütün sistemi devam etmek daha iyi bir yaklaşım olacaktır. Ülkemizde AB ile uyumlu bitki pasaport sistemi bulunmamaktadır. AB ülkelerinde, ticareti yapılan bitki ve bitkisel ürünler, bitki sağlığı açısından risk taşıyabilecekleri için üreticiler ve ithalatçılar kayıt altında tutulur. Bu nedenle, üreticiler ve üretim yerleri düzenli olarak kontrol edilir ve bitki pasaportu düzenlenir. Bu sistem, menşesine kadar izlemeyi temin eden gerekli bütün bilgilerin bulunduğu bitki pasaportunu bütün bitkilerin taşınmasını gerektirdiğinden karantina organizmaları yayılma riskinin azaltılmasına imkân verir.

Bu proje ile bu tür bir sistemin kurulması için gerekli teknik ve kurumsal destek sağlanacaktır. Pilot aşamasında, proje, 2000/29/AT sayılı Konsey Direktifi Ek V, Kısım A, paragraf 1.1’de listelenen dikim materyallerinin bazılarını kapsayacaktır. Bu bitkiler, yukarıda da belirtilmiş olan elma, kayısı, şeftali, kiraz, vişnedir.

Söz konusu proje Türkiye’de bitki pasaport sisteminin uygulanması için faydalanıcının bir strateji geliştirmesine, kazanılan deneyimlerle Bakanlığımızda gerekli kurumsal değişikliklerin yapılmasına ve sistemin uygulanabilmesi için koşulların tanımlanmasına

imkân verecek olup daha sonra da sistemin diğer ürünlere genişletilmesini sağlayacaktır. Projeden beklenen sonuçlar, söz konusu ürünler için bitki pasaport sistemi ve operatörlerin kaydına ilişkin ikincil mevzuatın uyumlaştırılması ve etkili bir şekilde uygulanması, Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü (KKGM) ve il müdürlüklerinin idari ve teknik kapasitesinin bitki sağlık kontrolleri etkinliğinin artırılması için güçlendirilmesi ve tüm operatörlerin kaydını sağlamak için mevcut ağ sisteminin güçlendirilmesidir. Sonuçların kazanımları şu şekilde olacaktır:

1. İlgili mevzuat 2009 yılı sonuna kadar yürürlüğe girer,
2. Projenin ilk yılı sonuna kadar yaklaşık 80 operatör sistemde kayıt altına alınmış olacaktır,
3. Eğiticilerin eğitimi yaklaşımına göre projenin ilk yılının sonuna kadar Üye Ülkede 22 inspektör eğitilmiş olacaktır,
4. Ülke çapında geri kalan bin inspektör eğiticilerin eğitimi yoluyla eğitilmiş olacaktır,
5. Operatörlerin kaydı ve bitki pasaport sistemi hakkındaki yönetmelik ve talimatlar bütün inspektörlere dağıtılmış olacaktır,
6. Söz konusu bitkilerin üreticileri, ithalatçıları, depo sahipleri ve operatörleri bilgilendirilir,
7. Bitki pasaport formatı belirlenir ve resmi olarak yayımlanır.

İstenilen sonuçlara, kazanımlara ulaşmak için yapılması planlanan faaliyetler aşağıdaki gibidir:

1. Bitki pasaportu ve operatörlerin kaydı hakkındaki mevcut AB ve Türk mevzuatının ve gelecekteki genişletilmiş uygulamalar için tavsiyeler dahil olmak üzere bu mevzuatı uygulamak için mevcut idari yapıların değerlendirilmesi,

2. İlgili AB mevzuatı ile uyumlu projenin kapsadığı ürünler için bitki pasaport sistemi ve operatörlerin kaydına ilişkin ikincil mevzuat taslaklarının hazırlanması konusunda yardım sağlanması,

3. Bitki pasaport sistemi ve operatörlerin kaydına ilişkin mevzuatın uygulanması konusunda çalıştaylar düzenlenmesi,

4. İl Müdürlükleri Bitki Koruma Dairelerinde çalışan teknik personel karantina organizmaları için fidanlıkları denetlemeden sorumludurlar. Söz konusu personel gelecekte Bitki Pasaport Sisteminin uygulanmasından sorumlu olacağı için bu personel eşleştirme programında yer alacaktır. Bu nedenle, eğitimcilerin eğitimi yaklaşımı projede uygulanacak olup seçilen eğitimciler diğer personele eğitim verecektir,

5. Merkezi bitki pasaport biriminin kurulması için eylem planı hazırlanması konusunda KKGM personeline yardımcı olmak,

6. Bakanlığımız İl Müdürlükleri personeline genel sistem içerisinde yer almaları ve rolleri konusunda yardımcı olmak,

7. Bitki pasaport biriminde çalışacak inspektörler için seçim kriteri ve iş tanımı yapılmasında KKGM'ye yardımcı olmak,

8. Bitki pasaportu ve kayıt uygulaması için bir Üye Devlete 22 inspektör için 12 günlük çalışma ziyaretleri düzenlenmesi (katılımcılar fidanlık ve Pazar kontrollerinde deneyimi olan inspektörler arasından seçilecektir),

9. Bitki pasaportlarının hazırlanmasında bitki pasaportlarını düzenleyecek inspektörlerin eğitimi,

10. Bitki pasaport sisteminin uygulanmasında üreticiler, ithalatçılar ve depo operatörleri gibi paydaşların eğitimi,

11. Kayıt ve bitki pasaportları konusunda bilgilendirmek amacıyla üreticiler, ithalatçılar ve diğer ilgili taraflar için çalıştaylar düzenlenmesi,

12. Pilot aşamasında operatörlerin kaydı ve bitki pasaport sistemi için kullanılacak yazılım geliştirilmesi ve veri tabanı oluşturulmasında yükleniciye yardımcı olmak.

Projenin mal alımı kısmı ile mevcut ağ sistemi ilave bir sunucu ve yazılım programı ile güçlendirilecektir.

Bitki Sağlığı ve Bitki Karantinası konusunda güncelleme, kanun taslağı hazırlığı ve TAIEX (Teknik Yardım ve Bilgi Değişim Ofisi) çalışmaları hep birlikte yürütülerek taslak kontrolü tamamlanmıştır. Buna bağlı olarak da Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunu ile ilgili revizyonlar tamamlanmış, bitki pasaportu ve kayıt için maddeler eklenmiş, İthal permisi iptal edilmiş, tanımlar AB ile uyumlaştırılmış ve güncellenmesi gerçekleştirilmiş olup “Bitki Sağlığı Kanunu” olarak yürürlüğe girmek üzeredir. Bitki Pasaport Sisteminin kurulmasına yönelik çalışmalarımız ana mevzuatın yürürlüğe girmesinden sonra yayınlanacak ikincil mevzuat ile kayıt ve teftiş sistemi geliştirilecektir. Sistem 81 ilde başlatılacak olup her ilde Bitki Koruma Servisleri mevcuttur. Bu bağlamda idari kapasite açısından sorun yaşanması beklenmemektedir.

Türkiye 2001 ve 2003 yılları Ulusal Programlarında yer alan taahhütler çerçevesinde, belirtilen öncelikler doğrultusunda ilgili mevzuatı uyumlaştırma ve bu mevzuatın uygulanmasına ilişkin idari kapasitesini güçlendirme yoluyla AB Bitki Sağlığı müktesebatına uyumunu gerçekleştirmek durumundadır. Türkiye'nin AB'ye tam üyeliği çerçevesinde uyum sağlaması gereken müktesebatı gözden geçirerek, bitki sağlığı alanında uygulamada sosyo ekonomik açıdan sorun yaratabilecek konulara ilişkin geçiş dönemleri taleplerini belirlemesi gerekmektedir. Bu taleplerini uygun, güçlü gerekçelerle desteklemesi beklenmektedir.

Uyumu gerçekleştirilen mevzuatın uygulanmasına ilişkin kurumsal yapılanmanın güçlendirilmesi amacıyla laboratuvar kapasitelerinin ve kalitesinin yükseltilmesi çalışmalarına devam edilmesi gerekmektedir. Özellikle karantina numune alma, analiz teknikleri risk analiz ekibi ile güçlendirilmelidir. Uygun teknik çalışmalarla mevcut durum çerçevesinde ilgili

hastalıklar bakımından pozisyon belgelerinde etkin, güçlü gerekçelerle desteklenen geçiş dönemleri talep edilmesi gerekmektedir.

AB'ye uyum doğrultusunda bitki pasaport sistemi ile ilgili olarak 2008-2009 yılları için hazırlanan Ulusal Programda, bitki pasaport sistemi ve operatörlerin kaydı konusunda mevcut kayıt sisteminin ilave sunucu ve yazılım programı ile güçlendirilmesi ve bitki pasaport sisteminin kurulması için gerekli kurumsal yapılanma ihtiyaçları doğrultusunda bir takvim ve bütçe belirlenmiştir. 2008-2009 yılları için bitki pasaport sistemi ve operatörlerin kaydı konusunda mevcut kayıt sisteminin ilave sunucu ve yazılım programı ile güçlendirilmesi için 35.000 Avro, bitki pasaportu ve operatörlerin kaydı ile ilgili olarak 22 personel için yurt dışında 12 günlük çalışma ziyaretlerinin düzenlenmesi için 15.708 Avro ulusal bütçeden ayrılmıştır. 2008-2009 yılları için bitki pasaportu sistemine geçiş konusunda danışmanlık hizmeti alınması için gerekli finansmanın tamamı AB kaynaklarından sağlanacak olup söz konusu finansman 250.000 Avrodur. Ulusal Programda, ülkemizde bitki pasaport sisteminin kurulması için 2010-2011 yılları hedeflenmektedir.

Kısaca özetlemek gerekirse, Türk Mevzuatının bitki sağlığı ile ilgili kısımları büyük ölçüde Topluluk mevzuatı ile uyumludur. Bu konuda yapılması gereken çalışmalar esas itibariyle belirlenmiş olup bunların mevzuata dâhil edilmesi gerekmektedir. Bitki sağlığı alanında AB ile Türkiye arasındaki farklılık daha çok uygulamadan kaynaklanmaktadır. Bu nedenle uygulamaya yönelik tedbirlerin alınması gerekmektedir.

T. C.

TARIM BAKANLIğI

Zirai Karantina Servisi

ZİRAİ KARANTİNA TAŞIMA VE SATIŞ SERTİFİKASI

.....ait aşağıda adı ve miktarı yazılı bitki ve ürünler hastalık veya zararlılar bakımından tarihinde muayene edilmiş ve görünüşte bunlardan temiz olduğu, taşınması ve satışında bir sakınca bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

(İmza ve Mühür)

Bitki veya ürünün adı, miktarı :.....
Alacak olanın adı ve soyadı :.....
Gideceği yer :.....
Muayeneyi yapanın adı ve soyadı :.....
Görevi :.....

Şekil 5.1 Zirai Karantina Taşıma ve Satış Sertifikası (Anonim 1964)

5. SONUÇ

Türkiye'nin, AB'ye uyum çerçevesinde bitki pasaport sistemini kurması gerekmektedir. Bu bağlamda, bitkilere ve bitkisel ürünlere ilişkin AB mevzuatının geliştirilmesi ve uygulama kapasitesinin etkili bir şekilde iyileştirilmesi sağlanarak bitki sağlığı hizmetlerini yürüten kurumların ve kurumlarda çalışan teknik personelin deneyim ve bilgisi gerekli teknik eğitimlerle desteklenerek güçlendirilmelidir.

Ülkemizde, çoğaltım materyalleri dışında kalan bitkiler ve bitkisel ürünler için etkili bir izlenebilirlik sistemi bulunmamaktadır. Bunun nedeni bitkilerin kayıt altında tutulamaması gerçeğidir. Bu durum üretim yerleri, üreticiler ve ithalatçı kayıtlarının yetersiz kontrolüne neden olmaktadır. Sadece bitki sağlık sertifikası düzenlenen çoğaltım materyalleri toprak analizi, hastalık ve zararlı kontrolü yönünden izlenebilmektedir. Başlangıçta, bitki pasaport sistemi uygulamasının tercihen belirli bitkiler için bitki pasaportlarına ilişkin ikincil mevzuatın kabulünden sonra başlayacağı öngörülmektedir. Böyle bir sistem Bakanlık personeli tarafından çoğaltım materyallerinin kontrolünün yapılmasını ve izlemenin sağlanmasını kolaylaştıracaktır.

AB'deki Bitki pasaport sistemine uyum sağlanması için öncelikle Bitki Sağlığı Kanun Taslağının yürürlüğe girmesi ve Kanun Taslağının yasalaşmasını takiben ikincil mevzuatın çıkarılması gerekmektedir. Bu bağlamda, aşağıdaki paragrafta yer alan yönetmeliklerin en kısa zamanda uygulamaya verilmesi gerekmektedir:

“Bazı Bitki ve Bitkisel Ürünlerin Dolaşımında Kullanılacak Bitki Pasaportu Hakkındaki Yönetmelik”, “Bitki Üreticilerinin Kayıt Altına Alınmasına İlişkin Yönetmelik” ve “Patates ve Turunçgil Üreticilerinin, Depolar ve Sevk Merkezlerinin Kayıt Altına Alınmasına İlişkin Yönetmelik”.

Bitki pasaportu uygulamasına geçilmeden önce; tohumluk üretim alanlarının belirlenmesi, bu alanlarda üretim yapacakların kayıtlarının müdürlükler tarafından tutulması, bu alanlarla ilgili üretim materyallerinin türüne göre iyi bir münavebe sisteminin üreticiye benimsettirilmesi, fidan üreticilerinin sağlıklı fidan üretebilmeleri için anaç parsellerini oluşturması, karantinaya

tabi herhangi bir etmen bulunduğunda anaçlıklara kadar izlenebilirliğin sağlanması gerekmektedir,

Ülkemiz idari yapılanmasında ihracat ve ithalat uygulamalarının yoğun olarak yapıldığı Antalya, İzmir, İstanbul, Mersin, Trabzon, Samsun, İskenderun illerinde Ziraî Karantina Müdürlükleri bulunmaktadır. Bu müdürlüklerde çalışan inspektörler de sadece ihracat ve ithalat işlemlerinde görev almaktadır. Bitki pasaportu uygulaması yerinde kontrol esasına dayandırılarak düzenlenen bir belge olduğu için üyelik sonrasında AB'deki yapıya uyumun sağlanması için bu kontrollerin il müdürlüklerinde görevli teknik personelin yanı sıra inspektörlerce de yapılarak bitki pasaportunun düzenlenmesi gerekir.

Her üretim bölgesi için yerinde kontrolleri yapabilecek sayıda inspektörün istihdam edilmesi gerekmekte olup tohumluk ithalatçılarının ve depo sahiplerinin kayıt altına alınması çalışmaları başlatılmalıdır. İl müdürlükleri ile karantina müdürlüklerinin bulunduğu illerde, kayıt sistemi oluşturularak bu sistemin merkezden kontrol edilebilmesini sağlayacak kapsamlı bir yazılım programı hazırlanmalıdır.

Genel Müdürlükte sadece bitki pasaport sistemini takip edecek en az 3 kişiden oluşan bir ekip oluşturulmalıdır. 2000/29/AT sayılı Direktif Ek 5A'da yer alan ürünleri üreten üreticiler, patates, turunçgil üretimi yapan üreticiler, ithalatçılar ile depo sahipleri bölge bazında eğitime alınmalı ve bu konuda diğer yayım araçlarından faydalanılmalıdır (televizyon, liflet, afiş vs.).

KAYNAKLAR

Anonim. 1964. Zirai Karantina Tüzüğü. Resmi Gazetede Yayımlandığı Tarih:02.08.1964, 11796.

Anonim. 2001. AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı. Ankara.

Anonim. 2003. AB Müktesebatın Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı. Ankara.

Anonim. 2004c. Final Report of a Mission Carried Out in Greece from 26.01.04 to 30.01.04 in order to Evaluate The Implementation of Plant Passport System. <http://ec.europa.eu>. Erişim tarihi: 01.08.2008.

Anonim. 2007. Fidanlık, Fidelik, Süs Bitkileri ve Çiçek Soğanı Üretilen Yerlerin Ruhsatlandırılmasına İlişkin Yönetmelik. Resmi Gazetede Yayımlandığı Tarih:12.04.2007, 26491.

Anonymous. 1966. Council Directive 66/401/EEC of 14 June 1966 on the marketing of fodder plant seed. OJ L 298 01 11 1967.

Anonymous. 1992a Commission Directive 92/105/EEC of 3 December 1992 establishing a degree of standardization for plant passports to be used for the movement of certain plants, plant products or other objects within the Community, and establishing the detailed procedures related to the issuing of such plant passports and the conditions and detailed procedures for their replacement. OJ L 4, 08.01.1993, p, 22-25.

Anonymous. 1992b. Commission Directive 92/90/EEC of 3 November 1992 establishing obligations to which producers and importers of plants, plant products or other objects are subject and establishing details for their registration. OJ L344, 26.11.1992 p. 0038–0039.

Anonymous. 1993a. Commission Directive 93/50/EEC of 24 June 1993 specifying certain plants not listed in Annex V, part A to Council Directive 77/93/EEC, the producers

of which, or the warehouses, dispatching centres in the production zones of such plants, shall be listed in an official register. OJ No. L 205, 17.08.1993, p.22.

Anonymous. 1993b. Commission Directive 93/51/EEC of 24 June 1993 establishing rules for movements of certain plants, plant products or other objects through a protected zone, and for movements of such plants, plant products or other objects originating in and moving within such a protected zone. OJ L 205 17. 08. 1993. p 24-25.

Anonymous. 2000. Council Directive 2000/29/EC of 8 May 2000 on protective measures against the introduction into the Community of organisms harmful to plants or plant products and against their spread within the Community. OJ L 169, 10.07.2000, p 1-112.

Anonymous. 2002a. Council Directive 2002/56/EC of 13 June 2002 on the marketing of seed potatoes. OJ L 193, 20.7.2002, p. 60–73.

Anonymous. 2002b. Council Directive 2002/57/EC of 13 June 2002 on the marketing of seed of oil and fibre plants. OJ L 193, 20.7.2002, p. 74–97.

Anonymous. 2002c. Council Directive 2002/53/EC of 13 June 2002 on the common catalogue of varieties of agricultural plant species. OJ L 193 20.07.2007 p. 1-11.

Anonymous. 2002d. Council Directive 2002/55/EC of 13 June 2002 on the marketing of vegetable seed. OJ L 193 20. 07.2002 p. 33-59.

Anonymous. 2004a. Final report of a mission carried out in United Kingdom from 26 to 30 July 2004 in order to evaluate the implementation of plant passport system.
<http://ec.europa.eu/food/fvo>. Erişim tarihi: 10.06.08.

Anonymous. 2004b. Guide to marketing requirements and plant passports
<http://www.planthealth.gov.mt>. Erişim tarihi: 11.06.2008.

Anonymous. 2005a Commission Directive 2005/17/EC of 2 March 2005 amending certain provisions of Directive 92/105/EEC concerning plant passports. OJ L 57, 3.3.2005, p. 23-24.

Anonymous. 2005b. Plant health guide to plant passporting and Marketing Requirements. <http://www.defra.gov.uk>. Erişim tarihi: 12.05.2008.

Anonymous. 2006. Report of a follow-up mission carried out in The Netherlands from 27 February to 3 March 2006 in order to evaluate the implementation of plant passport system <http://ec.europa.eu/food/fvo>. Erişim tarihi: 11.06.2008.

Anonymous. 2007. Harmful Organisms European Commission, DG Health and Consumer Protection. http://europa.eu/comm/food/plant/organisms/import/index_en.htm Erişim Tarihi: 10.08.08.

Ebbels, D.L. 2002. Principles of Plant Health and Quarantine, Central Science Laboratory, 48-69. York, UK.

EK 1. AB Bitki Sağlığı Direktifleri

8 Mayıs 2000 tarih ve 2000/29/AT sayılı	Bitkilere veya bitkisel ürünlere zararlı olan organizmaların Topluluğa girişlerine karşı ve onların Topluluk içinde yayılımına karşı koruyucu önlemlere ilişkin Konsey Direktifi,
8 Mayıs 2001 tarih ve 2001/32/AT sayılı	Topluluk içinde bitki sağlığı riski olan korunmuş kuşakların tanınmasına ilişkin Komisyon Direktifi,
15 Nisan 1998 tarihli ve 98/22/AT sayılı	Toplulukta üçüncü ülkelerden gelen bitkiler, bitkisel ürünler ve başka maddelerin varış yeri dışındaki kontrol noktalarında bitki sağlığı kontrollerinin yapılması için asgari koşulları belirleyen Komisyon Direktifi
20 Temmuz 1998 tarihli ve 98/57/AT sayılı	Ralstonia solanacearum (Smith) Yabuuchi et al.'ın kontrolü hakkında Konsey Direktifi,
9 Eylül 1997 tarih ve 97/647/AT sayılı	Patateslerde Pseudomonas solanacearumun (Smith) teşhisi, bulunması ve belirlenmesi için geçici bir deneme programını ayrıntılarıyla veren Komisyon Kararı,

20 Ekim 1997 tarih ve 2051/97/AT sayılı	Bitki sağlığı kontrolü konusunda Topluluk mali katkısı tahsisatlarına ilişkin hükümlerin uygulanması için detaylı kuralları belirleyen Komisyon Tüzüğü
26 Temmuz 1995 tarih ve 95/44/AT sayılı	77/93/AET sayılı Konsey Direktifinin I ila V. Eklerinde liste halinde verilen bazı zararlı organizmalar, bitkiler, bitkisel ürünler ve başka maddelerin, deneme veya bilimsel amaçlarla ve çeşitli türlere ilişkin çalışmalar için Topluluğa sokulabileceği veya Topluluk veya bazı korunan alanlarında dolaşabileceği koşulları belirleyen Komisyon Direktifi,
21 Ocak 1994 tarihli ve 94/3/AT sayılı	Üçüncü ülkelerden yapılan bir sevkiyatın kesilmesinin ya da zararlı bir organizmanın bildirilmesi için bir usul belirleyen ve bitki sağlığı ile ilgili olası bir tehlikenin bildirilmesine ilişkin Komisyon Direktifi
24 Haziran 1993 tarihli ve 93/50/AET sayılı	Üreticiler ya da bu tür bitkilerin alanlarında bulunan depolar ve sevk merkezlerinin resmi bir kayıt listesinde verileceği 77/93/AET sayılı Konsey Direktifinin Ek V A kısmında liste halinde verilmemiş bazı bitkileri belirleyen Komisyon Direktifi
24 Haziran 1993 tarih ve 93/51/AET sayılı	Bazı bitkiler, bitkisel ürünler veya başka maddelerin koruma altındaki bir bölgeden geçişi ve böyle bir koruma altındaki bölge menşeli ve bu bölge içinde dolaşım halinde bulunan bu tür

	bitkilerin, bitkisel ürünlerin veya başka maddelerin hareketleri için kurallar belirleyen Komisyon Direktifi
4 Ekim 1993 tarihli ve 93/85/AET sayılı	Patates halka çürüklüğünün kontrolü hakkında Konsey Direktifi
30 Temmuz 1992 tarih ve 92/70/AET sayılı	Toplulukta koruma altındaki alanların tanınmasına yönelik olarak sürdürülen araştırmalar için ayrıntılı kurallar belirleyen Komisyon Direktifi
3 Kasım 1992 tarih ve 92/90/AET sayılı	Bitki üreticileri ve ithalatçıları ile bitkisel ürünler veya başka maddelerin tabi oldukları yükümlülükleri ve bunların kayıt altına alınmaları için ayrıntıları belirleyen Komisyon Direktifi
3 Aralık 1992 tarih ve 92/105/AET sayılı	Belirli bitkilerin, bitkisel ürünlerin veya başka maddelerin Topluluk içinde hareketleri için kullanılacak bitki pasaportları için bir standardizasyon derecesi ile bu tür bitki pasaportlarının yayımlanmasına ilişkin ayrıntılı usulleri ve bunların değiştirilmesi için koşullar ve ayrıntılı usulleri belirleyen Komisyon Direktifi

2 Mart 2005 tarih ve 2005/17/AT sayılı	Bitki pasaportlarına ilişkin 92/105/AET sayılı Direktifin bazı hükümlerini tadil eden Komisyon Direktifi
8 Aralık 1969 tarihli ve 69/464/AET	Patates Kanseri Hastalığının Kontrolüne İlişkin Konsey Direktifi
8 Aralık 1969 tarihli ve 69/465/AET sayılı	Patates Kist Nematodunun Kontrolüne İlişkin Konsey Direktifi.

Kaynak: Ebbels 2004

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Atike ALTEKİN

Doğum Yeri : Antalya

Doğum Tarihi : 25/02/1975

Medeni Hali : Evli

Yabancı Dili : İngilizce

Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl)

Lise : Antalya Lisesi, 1989-1992

Lisans : Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri
Bölümü/1993-1998

Çalıştığı Kurum/Kurumlar:

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Daire Başkanlığı,
Avrupa Birliği Uzman Yardımcısı – 2005